

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

JUNI
1979
Nummer 3

Tårnet i Mauthausen. Se også helsidebilledet i vort blad for april 79 side 50 om arbejdet i lejren.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til fondens formand, general F. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 62 77 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen,
Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. (01) 61 18 91.

Den øvrige bestyrelse består af:

Rektor Paul Holt
Præstevangsvej 35, 8210 Århus V
Tlf. (06) 15 48 05

Direktor G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Arkitekt Ove Chr. Lembcke
Brødregade 19, 8900 Randers
Tlf. (06) 42 51 30

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hassers, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen
Omkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Solveig Skjøtt
Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Fhv. justitsminister Knud Thstrup
Rosenvængets allé, 10, 3, 2100 Kbh. O
Tlf. Obro 41 72

Skraeddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Overlærer Preben Feddersen
Caroline Amalievej 11
5874 Lundeborg, Hesselager
Tlf. (09) 25 14 77

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 76 04

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

**Pigtraad -
Gestapofangen**

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november)

ABONNEMENT

Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.
(01) 62 77 80.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes lettest og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09.

Ved indbetaling af gaver benyttes girokonto nr. 6 45 30 58.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende).
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg.
(06) 81 07 09.
Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K.
(01) 15 59 57.

TRYK

Fjerritslev Avis Offset.

INDHOLD:

Frihedsfonden og	
4. Maj Kollegierne	63
Thorkild Hansens proces	64
Særfreden i Horsens	
den 1. maj 45	66
Runde dage	68-72
TV-optagelser om	
Hilgunt Zassenhaus	74
Dødsdømt bror	75
4. maj-dagen en glædens dag . . .	76
Samtaler om	
kammeratskabshjælp	78
Godt at vide	79
Foreningerne	80-88
Norge	89
Frihedsmuseet	89
Bøger	90
Mindeord	91
Adresseliste	92

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/8 og 15/10. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1979

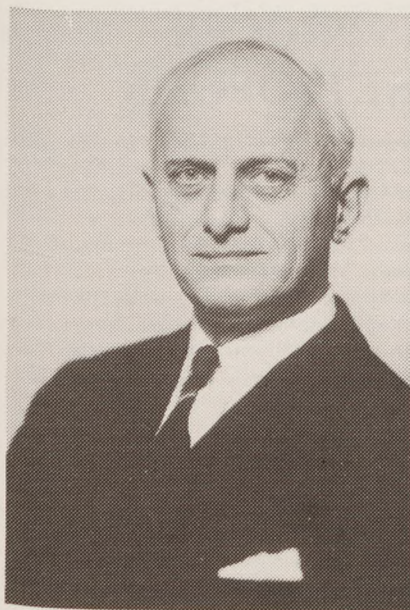
32. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

FRIHEDSFONDEN OG 4. MAJ KOLLEGERNE

Af landsretssagfører, major Svend Truelsen

Der er i Danmark oprettet 9 4. Maj Kollegier, der er et produkt af frihedskampen, idet de er oprettet af Frihedsfonden og delvis for penge indsamlet blandt den danske befolkning som dennes tak for den indsats, der var gjort, og for den frihed, der var opnået. Over kollegiernes indgang står derfor »rejst af det danske folk«.

Der skal kort gives nogle oplysninger om Frihedsfonden, dens fremtid, kollegierne og disses fremtid.

Frihedsfonden blev skabt for at drage omsorg for de primært skadelidte samt enker og børn efter dem, der havde sat livet til i frihedskampen, eller som var blevet svært invalideret i tysk fangen-

skab eller i forbindelse med modstandsarbejde i øvrigt.

HELE BEFOLKNINGEN SLUTTEDE OP

Hele befolkningen sluttede op omkring fonden, og fonden har i de 34 år, den har eksisteret, haft omkring 13.000 bistandssøgende, og der er administreret og uddelt ca. 40 mill. kr.

Frihedsfonden bliver ledet af en bestyrelse, der er sammensat, så hele landet er repræsenteret, og dens bestyrelsesmedlemmer er af vidt forskelligt politisk observans, men samarbejder fortræffeligt med det ene formål at hjælpe vore kammerater og deres familier.

Det direkte arbejde udføres af et forretningsudvalg bestående af formanden for Frihedsfonden, overlæge dr. med. Jørgen Kieler, overlæge Ole Bang, landsretssagfører Sven Krogsgaard, fru Vibeke Helweg-Larsen og landsretssagfører Svend Truelsen.

I begyndelsen af Frihedsfondens eksistens havde forretningsudvalget ugentlige møder og to af udvalgets medlemmer var på Frihedsfondens kontor dagligt, idet samtlige sager blev behandlet af forretningsudvalget. Der er ikke tale om, at antallet af sager er faldende, og forretningsudvalget har derfor stadig møder, dog kun et hver måned, men stadig således, at hver sag bliver undersøgt og gennemgået til afgørelse i forretningsudvalget.

Hele bestyrelsen indkaldes to gange om året for at tage stilling til de principielle retningslinier. At dømme efter

de udtalelser og breve, Frihedsfonden har fået, har der været tilfredshed med, at frihedskampens ofre og deres familier har kunnet søge bistand hos folk, der selv havde deltaget i kampen og kendte dennes vilkår, og ikke af et tilfældigt offentligt bistandskontor.

Frihedsfondens virke blev langt mere omfattende og langstrakt, end nogen havde kunnet forestille sig. Afviklingen var planlagt til senest 1970, men tillæget til erstatningsloven i 1969 gav nye store opgaver.

Vi er nu så langt fra tidspunktet for frihedskampen, at det bliver vanskeligere og vanskeligere at kontrollere de oplysninger og referencer, der indsendes i forbindelse med ansøgning om bistand, men i kraft af at der i forretningsudvalget sidder medlemmer, der har været med fra fondens start, og i kraft af kontorchef Diges meget betydelige personkendskab, tror vi stadig, at vi kan yde et bidrag. Diges indsats for de skadelidte har været uvurderlig.

Vi fik fra 1975 tilskud fra staten for at kunne udøve vores virksomhed indtil 1980.

FORTSÆTTE — MEN UNDER HVILKEN FORM?

I forretningsudvalget mente vi, at tidspunktet nu var kommet, hvor fonden burde ophøre med sit arbejde og overdrage det til et andet bistandsorgan nedsat af Frihedsfonden til sikring af behandlingen af de primært skadelidte. Der blev foreslået et udvalg, hvis daglige leder var en læge, der er specialist i kz-syndromet, en administrator, en socialrådgiver og de nødvendige sekretærer.

Det viste sig imidlertid, at et »privat« bistandsudvalg ikke passede ind i det offentlige bistandssystem. Frihedsfondens bestyrelse blev derfor betænkelig ved at fortsætte på den nævnte måde, også fordi man hos embedsmændene følte, at

disse fandt det vanskeligt politisk at sælge ideen og skaffe de fornødne penge. De fandt det tilsyneladende uforeneligt med almindelig social organisation at have et sådant fremmedlegeme, der blev tildelt statsmidler, og som uden kontrol forvaltede disse over for de bistandssøgende.

Da Frihedsfonden følte, at man ikke kunne få tilstrækkelige midler ad denne vej, besluttede Frihedsfondens bestyrelse i april i år at foreslå socialministeren, at Frihedsfonden fortsætter sin virksomhed endnu 5 år med det formål at bistå de primært skadelidte.

Ministeren var af den opfattelse, at det var politisk lettere at få fortsat bevilgingerne til Frihedsfonden, der igennem 34 år havde administreret de store beløb både kritisk og grundigt. Vi har derfor nu søgt socialministeriet om en fortsættelse af bevilgingerne i endnu 5 år og håber, at der vil blive politisk dækning for en sådan bevilling i finansudvalget. Ellers bliver det et politisk spørgsmål.

LEVENDE MONUMENTER

Der opstod på et meget udligt tidspunkt efter befrielsen et ønske om, at dagen for befrielsen blev fastholdt for eftertiden og vore kammerater hædret ved et krigsmonument eller på anden måde. Frihedsfonden var enig i, at datoen for verdenskrigens afslutning og for Danmarks vedkommende befrielsesdagen den 4. maj skulle markeres.

Man ønskede dog ikke et almindeligt krigsmonument i ordets egentlige forstand. Man ønskede derimod et levende monument i form af kollegier, der ville kunne blive et nationalt monument i kraft af deres bygninger og levende, fordi frihedskollegierne i tiden fremover ville være et hjem for unge, igennem hvilke man kunne fastholde frihedskampens målsætning samt ære dens ofre og familier.

Derfor blev det besluttet at opføre 9 frihedskollegier i Danmark, nemlig i Esbjerg, Horsens, København, Marstal, Odense, Tønder, Åbenrå, Ålborg og Århus. Der er på disse kollegier ca. 450 værelser, og disse værelser er knyttet til navnet på en af dem, der satte livet til i kampen for Danmarks frihed, eller som i øvrigt burde mindes i forbindelse med frihedskampen.

Kammeraternes Hjælpefond har som bekendt oprettet Bernadotte-værelset på 4. Maj Kollegiet på Frederiksberg. Det er derfor meget væsentligt, at disse kollegier udførte sit virke i overensstemmelse med de tanker og ideer, der var frihedskampens.

For at koordinere kollegierne også i eftertiden, når Frihedsfonden er ophørt, dannede man i 1976 et kollegieråd med repræsentanter for hver af de 9 kollegier. Rådet er et samarbejdsorgan for de kollegier, som alle har fælles rod, og som vedkender sig en arv fra frihedskampen.

BÅDE ET ETISK OG ET MATERIELT FORMÅL FOR KOLLEGIERÅDET

Materielt skal kollegierådet administrere de midler, Frihedsfonden har afsat til kollegiefonden, og som i dag er overført til rådet til støtte for kollegiernes bevarelse, samt de midler, der eventuelt - når Frihedsfonden ophører - måtte være til overs, ligesom kollegie-

rådet kan være genstand for testamentariske dispositioner. Det har således både et etisk og et materielt formål.

Som det blev sagt, da kollegierådet blev nedsat: »Mange minder fra krigens og frihedskampens tid fortoner sig med årene, men der er trods alt værdier, som er værd at fastholde, ikke alene i de navne og portrætter, som er knyttet til kollegieværelserne, men også i den holdning, som navnene står for.«

Jeg håber, at Kammeraternes Hjælpefond, fange- og veteranorganisationerne altid vil medvirke til, at disse kollegier beskyttes som nationale monumenter, og at organisationerne vil reagere, såfremt kollegierne eller miljøet omkring dem krænkes.

THORKILD HANSENS PROCES MOD DET NORSKE RETSOPGØR

Af Axel Middelthon

Thorkild Hansens omtalte, for ikke at sige berygtede bog om Hamsun har selvsagt vakt voldsomt røre i Norge. Formanden for det norske Krigsinvalidforbund, vor fangekammerat advokat Axel Middelthon, har skrevet en stor artikel derom under ovenstående overskrift. Artiklen har været gengivet i flere norske aviser, bl.a. Oslobladet »Arbeiderbladet«, der er hovedorgan for det norske socialdemokrati. Vi bringer her en række uddrag af artiklen:

Thorkild Hansen har vrænget personen Knut Hamsun ud for alverden. Oplysninger, som Hamsun for ingen pris ville skulle komme offentligheden for øre, har Thorkild Hansen med livsarvingens samtykke spredt over hele verden. Th. Hansen hævder med stor styrke, at det var behandlingen på Psykiatrisk Institut, som medførte, at Knut Hamsun, som var et friskt menneske, da han kom ind på instituttet, forlod det som »et vrage«.

Jeg tillader mig, uden at være noget i retning af psykiater eller psykolog, hvad Th. Hansen jo heller ikke er, at hævde, at det fremgår af det materiale, Th. Hansen har bragt frem, at det først var under opholdet på Psykiatrisk Institut, at det fuldt ud gik op for Hamsun, hvilke djævelske kræfter i verden det var han havde støttet. Det er på dette punkt Th. Hansens dilemma har foreligget. Hansens iagttagelsesevne er åbenbart usædvanlig stor. Hans sans for detaljer er meget veludviklet. Det må da have stået fuldstændig klart for ham, at om han trak det fænomen frem, at Hamsun fik et chok under opholdet på Psykiatrisk Institut, ved siden af de belast-

ninger, Hansen så detaljeret har redegjort for, da ville man som læser måtte drage den slutning, at også Hamsuns erkendelse af, hvad han egentlig havde været med til godt kunne være den hovedkomponent, som fik ham til at falde sammen, sådan at han var, hvad Hansen kalder et vrage, da han blev sluppet ud af instituttet. (Selv siger Hamsun »Jeg blev gelé«). Så ville en væsentlig del af Hansens bebrejdelser mod behandlingen af Hamsun falde bort.

Det er tydeligt, at Th. Hansen er en såpas god psykolog, at han er på det rene med, at vil man vække sympati med et menneske eller en sag, er den letteste vej frem at dokumentere en uret, som er begået. Men hvis min fortolkning af materialet er rigtig, så var Hamsun i sit 86. år et bedre menneske end det, Th. Hansen har fremstillet i sin bog.

● På den ene side godtager Th. Hansen fuldt ud, at professor Langfeldt ikke har tilføjet Hamsun nogen skade med vilje. På den anden side har Th. Hansen nu - med vilje - offentliggjort oplysninger, som skabte den største af de ulykker, som ramte Marie Hamsun i hendes forhold til Knut Hamsun.

Vi almindelige mennesker i Norge har ikke noget andet samfund end det, som eksisterer. Dette samfund er bygget på, at hvert menneske skal have mest mulig frihed, være sikret mod overgreb fra enkeltpersoner, stat, kommune, politi og militærvæsen. Der skal eksistere frie domstole som uafhængig af påvirkning skal kunne dømme efter love, der er vedtaget på forhånd eller efter retsregler, som kan udledes af hovedprincipperne i vort retssamfund. Og vi skal have - ikke mindst - tale, tænke og pressefrihed under ansvar.

GENIETS TALE

Nazisterne etablerede et samfund, som i allerhøjeste grad afveg fra det samfund, vi langsomt havde opbygget. Tyskerne angreb Norge. Diskussionen om hvorvidt englænderne ville have gjort det, hvis ikke tyskerne var kommet først, er ganske irrelevant. Det var tyskerne, der kom - uden krigserklæring. De begyndte at indføre deres system her, og National Samling (det norske naziparti, red.) støttede dem. De skarpe våben Hamsun havde, var, at han var en kendt mand. Den skade han gjorde, bestod i, at han satte sit kendte navn ind til fordel for den angribende magt. Han angreb os ikke bare med skarpe penne, han angreb os med sin store indflydelse. I sin forsvarstale i Grimstad gav han udtryk for, at han satte sin egen mening fuldstændig over andres. Han sagde sådan: »Jeg var landsforæder, hedder det. Det får være. Men jeg følte det ikke sådan, og jeg føler det heller ikke sådan i dag. Har den bedste fred med mig selv, den aller bedste samvittighed. Jeg holder det almindelige omdømme nok så højt. Jeg holder vort norske retsvæsen endda højere, men jeg holder det ikke så højt som min egen bevidsthed om ret og galt. Jeg er gammel nok til at have en rettesnor for mig selv, og dette er min.«

Det var altså et genis tale. Det samfund, som i 1945 igen søgte at træde i funktion, det samfund havde ikke planer om at straffe et geni. Det undersøgte, om der var grund til at straffe en medborger af samfundet. At denne medborger var et geni, gav ikke denne krav på anden behandling end andre medborgere. I et meget ophidset TV-opgør med professor Ofstad har Th. Hansen da også erkendt, at et geni ikke har krav på bedre behandling end andre mennesker, men Th. Hansen tilføjede: men de plejer at blive behandlet dårligere. Hamsun selv påstod ikke, at han var blevet behandlet dårligere. Han sagde, som jeg har citeret, at det var ham som ikke tålte at blive behandlet som andre mennesker i samme situation. Det var Hamsun, som ikke tålte at gennemgå en psykiatrisk behandling, der var i toppen af det niveau, som vor psykiatriske videnskab var nået til på daværende tidspunkt. (Men han kom sig heldigvis snart.) Hamsun måtte vente 3 år på en endelig dom. Krigsinvaliden har måttet vente 6 år på at få deres pensionssag afgjort. Dårligt tempo kan ramme enhver i Norge.

• I Norge har vi det sådan, at en forfatter gerne bruger en del tid på at anmelde andres bøger. Jeg går ud fra, at Th. Hansen også har sådanne evner og har tilladt mig at sende ham Herman Sachnowitz' bog »Det angår også dig«. Det er autentiske beskrivelser af forholdene i Auschwitz, og Arne Moi's bog »Lejren«, det er autentiske beskrivelser af forholdene i Bergen-Belsen. Thorkild Hansen ville hjælpe os i vort arbejde for at skaffe ungdommen et billede af det, der skete under krigen, hvis han gav offentlig anmeldelse af de bøger.

• Knut Hamsuns nevø Almar Bjørnefejl

skriver i »Verdens gang« 13. okt. 1978 bl.a.: »Mit indtryk er, efter at have læst bogen om igen, at den er skrevet med ført pen, at den er et udspekuleret partsindlæg og stykkevis et forsvar for nazismen.« Hansen er frivillig trådt ind på arenaen. Det er hans egen sag at forsvare sig mod hug.

• Så lidt om hr. Hansens undladelsesteknik: På side 21 fortæller Hansen om episoden, da Nils Onsrud 24. maj 1945 kom til Nørhold og meddelte, at Knut og Marie Hamsun havde husarrest. Th. Hansens fremstilling giver det indtryk, at det hele blev afviklet på fuldt korrekt måde. Men hvilket positivt indtryk af Onsrud og hans assistent Tvedt Gundersen ville læseren ikke have haft, hvis Th. Hansen havde nævnt, at Onsrud for mindre end tre uger siden var kommet hjem fra Nacht und Nebel udryddelseslejren Natzweiler og senere Dachau. Hvor ville ikke læserens indtryk af det norske retsopgør have været anderledes, hvis Th. Hansen havde medtaget i sin beretning, at politimesteren var et netop hjemkommet naziofficer, og at hans assistent var tidligere chef for distriktets hjemmestykker (Milorg.). Det vidste Th. Hansen. Han havde en samtale med fhv. politibetjent Einar Eriksen, tidligere Natzweilerfange, ved dennes sygeseng 7. sept. 1975.

Hvordan ved jeg, at Onsrud også var i Natzweiler? Jeg var der selv. På side 285 beretter Th. Hansen om jernbanerejsen til

Oslo 14. okt. 1945, hvor politibetjenten Einar Eriksen - i civilt tøj - fulgte Knut Hamsun. Med sans for sammenligningseffekt skriver forfatteren: »Begge tog turen til Tyskland i foråret 1943, den ene til en lille by ved navn Berchtesgaden, den anden til en anden lille by ved navn Mauthausen... og nu sidder de her, den ene med sit helvede bag sig, den anden med sit foran sig. Den ene drak te med Hitler samtidig med at den anden slæbte hans ofre til krematorieovnen for en brødskorpe.«

Hvad ved Th. Hansen om Einar Eriksens oplevelser under krigen? Det glade smil et krigsoffer viser om dagen er en del af vor overlevelsesteknik. Men om natten kommer det tilbage, som han har skubbet fra sig om dagen - dette indebærer for så vidt en advarsel til forfatter Hansen - det kommer tilbage om natten. Hundredevis af de kvinder, der er gift med en, der tidligere er mishandlet, får jævnlig nattesøvnen ødelagt af mandens mareridt. I deres bevidstløse tilstand kan de også ofte være farlige. Nej, helvede er så sandelig ikke et tilbagelagt stadium.

Til Natzweiler blev der sendt 506 nordmænd. To døde på rejsen til lejren, 248 døde i Tyskland. Resten var i live, da vi kom hjem. Politibetjent Einar Eriksen er nu død af belastningerne (det er også Onsrud).

• Det falder mig naturligt at låne en formulering fra fredsvennen, frihedsvennen Torgny Segerstedt: Hr. Thorkild Hansen er en forulempning.

Nordmenn!

Da englenderne i sin uhyre villskap trengte inn i Jossing-
hjord og krenket vår selvstendighet, da gjorde dere ingenting. Da
englenderne siden la miner langs vår kyst for å føre krigen inn
på norsk jord, da gjorde dere heller ingenting.

Men da tyskerne besatte Norge og hindret at vi fikk krigen
inn i landet — DA gjorde dere noe: Dere rottet dere sammen med
vår romte konge og hans private regjering og mobiliserde.

Det er til ingen nytte at dere har lånt latt i hver deres
børse og står og tygger skum mot tyskerne, imorgen eller en
annen dag blir dere bombet.

England er ute av stand til å hjelpe dere uten med noen
småfløkker hist og her som streller op igjennem dalene og tigger
om mat.

NORDMENN! Kast børsa og gå hjem igjen. Tyskerne
hjemper for oss alle og knækker nu Englands tyranni mot oss
og alle neutrals.

Knut Hamsun

Ovenstående »opråb« fra Hamsun til det norske folk var trykt i den norske nazi-avis »Fritt Folk« 4. maj 1940, altså knapt en måned efter den tyske indmarch i Norge, og medens der endnu blev kæmpet mod de tyske invasions-

styrker. Opråbet slutter med følgende ord:

»NORDMÆND! Smid geværerne og gå hjem igen. Tyskerne kæmper for os alle og knækker nu Englands tyranni mod os og alle neutrals.« Knut Hamsun.

SÆRFREDEN I HORSSENS

DEN 1. MAJ 1945

Af N. Chr. Christensen

Chefredaktør N. Chr. Christensen fortæller om en sælsom begivenhed, der fandt sted i Horsens, hvor det af besættelsesmagten forbudte danske politi dukkede op for hurtigst muligt at forsvinde igen, da Gestapo pludselig viste sig på skuepladsen. Det var fire dage før den officielle tyske kapitulation. Mystikken om, hvem der satte begivenhederne i skred, fortæber sig endnu i det dunkle.

Allerede i de sidste dage af april 1945 kunne det forudses at krigen og dermed for Danmarks vedkommende besættelsen nærmede sig sin afslutning. Montgomerys tropper havde forceret Elben og ilede i en kile mod Berlin og mod den danske grænse. Russerne druknede Berlin i et inferno af bomber. Det forlød, at Adolf Hitler havde skudt sig i sin bunker i Berlin. Göring var afsat som flyvevåbnets chef. Himmler havde efter aftale med greve Bernadotte frigivet de danske og norske koncentrationslejranger, som allerede befandt sig under Røde Kors' beskyttelse i Møgelkær på Horsensegnen. Med lynets hast var den omdannet til gennemgangslejr, inden fangerne skulle føres videre til Sverige. Var det underligt, at rygterne svirrede på denne baggrund. At forventningerne om freden steg til birstepunktet?

● Tirsdag den 1. maj tog rygterne fart. Mellem kl. otte og ni indløb der til politistationen i Horsens meddelelser om, at kapitulationen var en kendsgerning i København, og at den kl. 12 ville være en kendsgerning over hele landet. Samtidig gik der rygter om, at tyskerne flere steder havde kapitulert overfor modstandsbevægelsen.

I Horsens var modstandsbevægelsen organiseret i 80 grupper med 750 mand, hvorunder hele politistyrken var fuldstændig inakt og havde arbejdet under jorden i flere måneder. Gruppernes ledere søgte forgæves at få kontakt med andre byer, men alt var kaos. Telefonnettet var afbrudt. Da besluttede modstandsbevægelsens ledelse og borgmesteren at sætte sig i forbindelse med den tyske kommandant i byen, major Wolff, for at overtale ham til at overlade bevogtningen af byen til modstandsbevægelsens væbnede styrker, til vagtværnet og til det uniformerede danske politi.

Den tyske major kendte ikke nogen kapitulationsmeddelelse. Når han ikke desto mindre ønskede at overlade ansvaret til den illegale byledelse var det vel, fordi han kunne se, hvor det bar hen for de tyske hære. Hvis det ikke skulle ende i fuldstændigt sammenbrud var der kun een vej: KAPITULATION. Majoren indså det håbløse i tyskernes stilling. Derfor indvilgede han i at trække sine sværte

bevæbnede styrker bort fra byens gader, og overlade bevogtningen til modstandsbevægelsen, vagtværnet og politiet - blot tyskerne kunne få garantier for, at besættelsetropperne ikke kom til at lide overlast. Den fik de, og så gav kommandanten sig. Han havde absolut ikke lyst til at kæmpe til sidste patrø. Han havde fået mere end nok af krigen.

● Rigtig »reglementeret« var overgivelsen jo ikke. Der forelå ikke nogen kapitulationsordre fra højere sted, og modstandsbevægelsens informationer hang jo også frit svævende i luften. Men denne tvivl og uvished fra begge sider, som altså skulle føre til særfreden i Horsens, var måske det bedste bevis på den kaotiske tilstand, der rådede i Danmark i dagene forud for fredsslutningen. Det var som alle havde mistet jordforbindelsen. Fra dansk side: utålmodigheden over, at det trak ud, fra tysk side: håbløshed.

Aftalemødet med den tyske kommandant førte til nye rådslagninger mellem borgmesteren og modstandsbevægelsen. De endte med, at bylederens (kriminalassistent Jens Sørensen) ordonnans ilede til Horsens Folkeblad og omgående fik trykt en plakat med følgende indhold:

Horsens, 1. Maj 1945

Borgmesteren i Horsens meddeler:

Efter aftale med den tyske Kommandant trækkes de tyske Patruljer tilbage fra Gaderne.

Danske Myndigheder - Politi og Vagtværn - har forpligtet sig til at opretholde Ro og Orden.

Befolkningen opfordres derfor til saavidt muligt at holde sig hjemme, vise Ro og Disciplin og rette sig efter Politiet og Vagtværnets Ordre.

Foranstaaende udtalelse af Borgmesteren tiltrædes og anbefales af
DANMARKS FRIHEDSRAADS LOKALKOMITE FOR HORSSENS.

Horsens Folkeblads
Bogtrykkeri.

● Plakaten blev fordelt over byen. Da den blev slået op på byens hovedstrøg Søndergade, og politiet var trådt i de tyske soldaters sted, brød hurraråbene spontant løs. Gaderne blev hurtigt fyldt med jublende mennesker.

Men jubelen kom en postdag for tidligt. Ved 17-tiden væltede Gestapo spillet over ende. De kom susende i bil fra hovedkvarteret på universitetet i Århus. De så med undren, men kolde øjne, at det uniformerede danske politi patruljerede i byens gader omgivet af jublende borgere. Da den første for-

bavelse havde lagt sig ved konfrontationen, arresterede Gestapo fire ubevæbnede betjente og førte dem til Missionshotellet, hvor den tyske kommandant havde befalingen. Vild forvirring. Ikke alene på militærstationen men også ude i byen. Den danske politistyrke forsvandt som dug for forårsolen. Det samme var tilfældet med modstandsbevægelsens væbnede styrker. Det stod klart for alle, at rygterne om kapitulationen var kommet for tidligt og man drog omgående konsekvensen heraf.

● På dette tidspunkt var Horsens Folkeblad på gaden med en artikel »opsigtsvækkende meddelelse fra borgmesteren i Horsens«. Artiklen indeholdt ordlyden af plakaten.

Der manedes i artiklen til besindighed, for som det hed: »Der er grund til klart og tydeligt at indprente befolkningen, at endnu har vi ikke fået det glade budskab, vi alle venter på. Ventetiden kan ofte være svær, og ingen kan endnu sige, hvor lang tid, det varer, inden fredsforhold indtræder. Eet må vi i hvert tilfælde være klar over, at det er enhver borgers pligt at medvirke til at ro og disciplin kan opretholdes, at vi kun skal ledes af lovlige myndigheder. I øvrigt skal alle respektere den overenskomst, der er truffet mellem den tyske kommandant og borgmesteren.«

● Mens disse skrevne ord spredtes ud over byen, føltes utrygheden på redaktionen. Ville tyskernes overgivelse blive respekteret eller ville der blive iværksat repressalier? I hvert fald fandt redaktionen medlemmer og redaktøren, at det begyndte at brænde under fødderne, de forsvandt alle ud af bygningen og portene blev låsede. Desværre var frygten velbegrunderet. Gestapo væltede det smukt opstillede keglespil, men opgav yderligere arrestationer blandt politikorpset. De tog i stedet for fat på opklaringsarbejde. Den første, der blev opsøgt, var borgmesteren, der ikke lagde skjul på, at han havde ansvaret for plakatens ordlyd, men at det var Folkebladets redaktør, der havde ansvaret for trykningen af plakaterne. Gestapo ilede derefter til Folkebladet, der var som en fæstning, idet hele stueetagen var dækket af en beskyttelsesmur omkring glasarealet og med svære lukkede porte.

I samme øjeblik gestapobiler gjorde holdt uden for bladet, kom en kvindelig journalist, der stak nøglen i porten. Hun havde ikke bemærket bilerne. Mens hun stod og fumlede med nøglen, mærkede hun en pistol i ryggen, og hun blev tvunget til at låse porten op. Gestapofolkene der var i følge med en tidligere straffet stikker, stormede op ad trapperne og ringede voldsomt på til redaktørens privatlejlighed. Redaktørens frue lukkede op og besvarede spørgsmål om, hvor hendes mand var henne med, at han ikke var hjemme. Gestapo gennemsøgte lejligheden, men fuglen var fløjet. Han var ligesom frihedsrådets medlemmer gået under jorden. Han befandt sig i en lægevens kælder, hvor han sad og spillede kort en times tid. Derefter gik han ud i byen for at se, hvorledes Gestapos

tilsynekomst virkede på befolkningen. På en plakatstøje læste han borgmesterens opråb, der havde givet anledning til hele opstandelsen. Mens han stod her, kom et par gestapo-folk og læste med. Af deres samtale kunne han forstå, at det var ham, de talte om. Han vendte sig mod dem og fortalte, at han havde set redaktøren i Aabjergskoven ved Bygholm for et par timer siden.

• Nu er historien om særfreden i Horsens en begivenhed, som i sin tid var enestående, men som stadig skjuler sig i det uvisse. Den daværende borgmester Chr. Juliusen udtalte senere i et stort opsat interview i Horsens Folkeblad, at det var dronningens hofdame, frk. Ebba de Neergaard, der havde ringet til en ven i Horsens og fortalt, at kapitulationen var nær forestående. Den tyske fører Adolf Hitler havde skudt sig i førerkvarterets bunker i Berlin den 30. april, så nu måtte der snart ske noget.

Denne meddelelse har dronningens hofdame senere dementeret, idet hun gav udtryk for, at hun ikke var kilden til særfreden i Horsens, men hvad enten meddelelsen stammer fra det ene eller det andet sted, så er det forståeligt, at det kunne give anledning til kapitulationsrygter. Det er også forståeligt, at den tyske major gik ind på kapitulationen i Horsens udfra det synspunkt, at han ligesom mange andre tyske befalingsmænd indså det håbløse i at fortsætte krigen. Alt ramlede jo sammen.

Gestapo opgav at opklare, hvad der havde ført til særfreden i Horsens, og hvem der var de ledende i modstandsbevægelsen. De forsvandt igen efter nogle timers forløb og derefter frigav den tyske major de fire anholdte politimænd. Han havde endnu en forhandling med borgmesteren, byrådssekretæren Jens Langdal, bylederen Jens Sørensen og Kaptajn Hjelmfeldt, der var trådt i funktion for at lede afviklingen af besættelsen. Man blev enig om at afvente fredsbudskabet, som kom den 4. maj om aftenen.

Et bevæget kapitel var afsluttet.

ITALIEN

I vinter holdtes i den italienske by Marzabotto en mindehøjtidelighed med 20.000 deltagere for de 1.800 italienske borgere, der her blev likvideret af SS. I processionen deltog faner fra samtlige italienske fange- og modstandsorganisationer, og alle store byer i Italien var repræsenteret ved borgmesteren. I spidsen for processionen blev båret et banner i de italienske farver og med ordene »Mod nyfascisme og terrorisme«.

Stormagasinet med de små priser

Runde dage

Gunnar Elkjær Knudsen, Løjet Høj 13, 7100 Vejle (Buchenwald) 65 år 15. juni.

Poul Christensen, Frederiksdalsvej 173, 2630 Virum (Neuengamme 60.854) 70 år 16. juni.

Hans Bøjlund Sørensen, Skovparken 7, 6000 Kolding (Neuengamme 60.835) 60 år 16. juni.

Knud Larsen, Toftegården, Skovgade 15, 7100 Vejle (Hannover-Stöcken 54.572) 60 år 16. juni.

Sofus Laur. Jensen, V. Fælledvej 57, 1750 Kbh. V (Buchenwald) 85 år 16. juni.

Børge Hansen, Steinsgade 12, Odense (Neuengamme 67.059) 65 år 17. juni.

Børge Andresen, Stokkevad 6, 2850 Nærum (Frøslev) 60 år 25. juni.

Olaf Sondrup Andersen, Kobbelvænget 7, 2700 Brh. (Buchenwald) 65 år 29. juni.

Anders Døssing, København (Sachsenhausen 115.354) 65 år 29. juni.

K. E. Skovfoged, Fredericiavej 88, 7100 Vejle (Neuengamme 68.026) 65 år 2. juli.

Poul Ib Larsen, Latyrusvej 85, 5000 Odense (Stutthof) 60 år 4. juli.

Julius Forman, Hellerupvej 41, 2900 Hellerup (Dachau 142.630) 65 år 5. juli.

Henry Skjær, Pile Allé 23 A, 2000 Kbh. F (Vestre Fængsel) 80 år 5. juli.

Preben J. Feddersen, Lundeborg, 5874 Hesselager (Sachsenhausen 115.372) 60 år 6. juli.

Svend Poul Frederiksen, Skolegade 6, Ringsted (Buchenwald) 60 år 15. juli.

Frits Nielsen, Chr. Winthersvej 87, 4700 Næstved, 70 år 17. juli.

Erik Gustavsen, Hagavej 30, 2860 Søborg (Buchenwald) 65 år 18. juli.

Poul Aasvang, Frederikkevej 7, 3050 Humlebæk (Buchenwald, Neuengamme) 60 år 19. juli.

Leo W. Henchel Hansen, Ved Bellahøj 13, 2700 Brh. (Buchenwald) 60 år 19. juli.

Knud Axelholm, Sortedam Dossering 59, 2100 Kbh. Ø (Neuengamme 50.376) 85 år 20. juli.

Poul Hallgren Jacobsen, Gyldenstr. 3, 3000 Helsingør (Sachsenhausen 75.101) 65 år 23. juli.

Holger Juel Jensen, Kastrupvej 253, Kastrup (Buchenwald) 65 år 24. juli.

Børge E. Sørensen, Østerbrog. 57 A 30, 2100 Kbh. Ø (Stutthof 25.802) 65 år 25. juli.

Poul Verner Nielsen, Jonatanvænget 12, 5270 Odense N (Sachsenhausen 73.093, forfatter af bogen »Jeg var KZ-fange«) 60 år 25. juli.

Kaj Andersen, Tværleddet 32, 2880 Bagsværd, 70 år 28. juli.

Frøde Toft, St. Kongensgade 63,5., Kbh. K (Stutthof 25.801) 65 år 28. juli.

Poul Andersen, Århus (Stutthof 25.737) 65 år 30. juli.

Helmuth H. Lange, Tingskrivervej 16, 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 60 år 1. august.

Philip Stürup, Mathæusg. 46, 1666 Kbh. V - postboks 403, 1515 Kbh. V. (Neuengamme 69.476) 70 år 1. august.

Marius Thomsen, Sct. Pedersg. 12, 9400 Nr. Sundby (Neuengamme 69.019) 65 år 6. august.

Kjeld Berg, Borremosevej 34, 2800 Lyngby (Neuengamme 52.175) 60 år 6. august.

Holger Riise, Randers (Buchenwald) 60 år 7. august.

Aksel E. Jørgensen, Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg (Neuengamme 50.374) 60 år 7. august.

Alfred Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V (Neuengamme 50.494) formand for Erhvervshæmmedes afd. i Århus, 65 år 10. august.

Mogens Aa. Lusty, Degnemose Alle 63, 2700 Brh. (Buchenwald) 60 år 15. august.

Og vi har nogle forsinkede hilsener: Grosserer **Frands Fridberg**, der fyldte 60 år den 15. marts. Frands Fridberg gjorde en fortræffelig indsats på den til tider krævende post som formand for byggeudvalget for Bernadottegården i Roskilde og siden i en tid medlem af bestyrelsen.

Endvidere **Anders Jensen**, Pr. Christiansgade 4, 8900 Randers, der blev 75 år den 8. maj, og **Peter Hansen**, (»Peter Magasin«), der p.t. bor i Spanien, hvor han blev 60 år den 8. maj.

HENRY SKJÆR 80 ÅR

Kgl. kammersanger Henry Skjær fylder - som det fremgår af fødselsdagslisten - 80 år den 5. juli. I 1943 boede familien Skjær i Snekkersten, og hele familien tog aktivt del i arbejdet med at skjule og hjælpe flygtninge på vej til Sverige. I januar 1945 blev hele familien taget af Gestapo og måtte tilbringe resten af krigen i Vestre Fængsel.

Henry Skjær har ved utallige lejligheder medvirket ved fangeorganisationernes højtideligheder og arrangementer som højtideligheden 9. april på Rådhuspladsen, ved KZ-monumentet ved Helligåndskirken og mange andre steder. Vi husker ham således også fra den store højtidelighed i Neuengamme i 1970, hvor han senere på dagen velopløst underholdt ved en sammenkomst i Hamborg med tyske fangekammerater.

Henry Skjær er medlem af Gestapofangernes Sjællandsafdeling, og vi bringer kammersangeren og fangekammeraten en tak og en hjertelig lykønskning i anledning af fødselsdagen.

-t

MOGENS FOG 75 ÅR

Mogens Fog, der engang skal have sagt, at han ikke regnede med at overleve besættelsestiden, fylder 75 år. Han er i vide kredse ikke alene et kendt navn, men snarere et begreb. Næppe nogen anden nulevende dansker har på så mange og vidt forskellige områder ydet

en afgørende indsats. Læge, overlæge, redaktør af lægeforeningens blad, forfatter til lægevidenskabelige, filosofiske og politiske bøger og artikler i massevis. Efter krigen minister for særlige anliggender (fremsatte forslaget om erstatningsloven), folketingsmand, formand for »Fredens Tilhængere«, medstifter af S.F. og universitetsrektor.

Der har altid stået gny om ham. Da han blev professor, var det en sensation, han var vist da den hidtil yngste professor, og så var han jo kommunist.

Da krigen og besættelsen kom, trådte han ud af DKP for at stå frit i det tværpolitiske modstandsarbejde, hvor han som medstifter af »Frit Danmark« og siden som den uofficielle formand for Frihedsrådet var en af de samlende personligheder.

Og i 60'erne var han som universitetsrektor i væsentlig grad den, der sikrede, at det danske studentoprør blev et af de fredeligste og nok også mest vellykkede i verden.

Man husker måske især det berømte brev fra ham, som cirkulerede i titusinder af eksemplarer landet over i december 1942, da han gik under jor-

den. Det er formentlig en af besættelsestidens mest manende og opsigtsvækkende publikationer, både på grund af dens personlige tone og form, men især fordi en kendt universitetsprofessor her åbent lagde navn til en illegal henvendelse med opfordring til at gøre modstand mod besættelsesmagten.

Opråbet indeholdt bl.a. disse sætninger:

»Regeringen Scavenius splitter og desorienterer befolkningen, afvæbner den åndeligt set og tilslører undertrykkelsens sande væsen. Tro ikke, at vi kan undgå rædslerne under nazistisk voldsherredømme ved føjelighed. Der er kun een vej - den primitive: at sætte sig til modværge.«

I oktober 1944 lykkedes det Gestapo at fange Fog, og han sad i Shellhuset til det i marts 1945 lykkedes ham og en række andre modstandsfolk at flygte efter det engelske bombardement.

Vi bringer frihedskæmperen og fangekammeraten Mogens Fog vor hjerteligste hyldest med tak for enestående indsats, da det virkelig gjaldt.

F. T.

Voksende interesse for Dachau museet

I 1978 blev Dachaumuseet besøgt af 629.000 personer, deraf 249.500 vesttyskere og 379.500 fremmede fra 97 forskellige lande. Antallet af vesttyske besøgende steg med 33 pct. og tallet af fremmede besøgende steg med 6 pct. Antallet af skoleklasser og ungdomsgrupper steg med 36 pct. Bemærkes må også, at museet blev besøgt af 61 grupper fra hæren og politiet.

Museet har på grund af det stigende besøgstal fremstillet et katalog, der fortæller om Dachaus historie samt et afsnit om jødeforfølgelserne og om andre KZ-lejre, bl.a. Auschwitz, Bergen-Belsen, Buchenwald, Majdanek, Mauthausen og Wöbbelin.

Ukendt KZ-lejr fundet

»Information« oplyser, at det østtyske nyhedsbureau har meddelt, at man i Berlinområdet har fundet spor efter en hidtil ukendt KZ-lejr. Ifølge det oplyste skal 3000 fanger være blevet dræbt her i årene 1941-45.

Gutenberghus

I AKTIVITET FØR, UNDER OG EFTER OKKUPATIONEN

Eigenbroth runder de 60

Hver mandag aften holder alumneråd og efor samarbejds møde. Fra venstre Eigenbroth, Per Ødum Nielsen, Lars-Ole Pedersen, Kresten Lidegaard og Anders Eriksen

- I den nye generation synes interessen for Danmarks historie, især den periode som omfatter besættelsesårene, at være stærkt svingende.

Sådan siger en af dem, der i de sidste tredive år har haft fingeren på pulslaget hos de unge, eforen for 4. Maj Kollegiet i Aalborg, redaktør Niels A. Eigenbroth. Mandag den 30. juli fylder han 60 år, og han er stadig aktiv i bestræbelserne for at knytte bånd imellem vor egen tid og den periode, hvor udviklingen var af afgørende betydning for udformningen af Danmarks fremtid.

Eigenbroth er journalist med uddannelse på Aalborg Amtstidende, og fra 1945 knyttet til Jyllands-Posten, først i Århus, og siden 1948 som leder af bladets redaktion i Aalborg.

Han var i ungdomsårene stærkt engageret i Frivilligt Drenge-Forbund, og det dannede grundlag for hans tidlige engagement i modstandsbevægelsen.

DA RANUMGRUPPEN BLEV DANNET

Om FDFs betydning har Eigenbroth en morsom erindring. - I efteråret 1944 gav Toldstrup mig den opgave at etablere grupper til modtagelse af våben i det nordvestlige Himmerland. Min eneste kontakt var den daværende leder af statsøvelsesskolen i Ranum, N. Bjerre-Kristensen.

Han modtog mig hjerteligt og gæst-

frit, men forklarede, at han havde lovet sin kone ikke at tage aktivt del i modstandsbevægelsen, fordi han tidligere havde været i Gestapos søgelys.

Ved kaffen efter middagsmaden spurgte han mig, hvorfor jeg netop var kommet til ham, idet vort bekendtskab stammede helt tilbage fra begyndelsen af 30'erne, hvor han var lærer og jeg elev i kommuneskolen i Nibe.

Jeg var absolut sikker i min vurdering, da jeg fortalte min gamle kredsfører, at det skyldtes hans påvirkning igennem FDF, at jeg befandt mig i modstandsbevægelsen og ikke på den modsatte side.

Der var stilhed i stuen i et minut eller to, hvorefter Bjerre Kristensen spurgte, hvor mange mand han skulle skaffe! De blev skaffet, og Ranum-gruppen blev af den største betydning for modstandsarbejdet i Nordjylland.

Eigenbroth blev anholdt midt i april 1945. Han følte det noget bittert, at det var et par ganske almindelige soldater i en landevejspatrulje, der fik mistanke til ham, efter at det igennem hele modstandstiden var lykkedes at spille kispus med Gestapo.

Han blev første gang jaget i efteråret 1944, da Gestapo omringede Aalborg Amtstidendes bygning for at anholde ham, men hvor det lykkedes ham at flygte gennem en af de små smøger mellem bladbygningen og Jens Bangs Stenhus.

FORKLÆDT SOM DIA-KONISSSESØSTER

En tid fortsatte han sit illegale arbejde i Aalborg, forklædt som diakonissesøster med paryk og kyse, men da han en dag i distraktion eller blufærdighed og på trods af skørterne benyttede en offentlig pissoir, fandt han tiden inde til at forsvinde.

I Toldstrups stab varetog Eigenbroth informationstjenesten, som efter et illegalt besøg hos Ebbe Munck i Stockholm blev udbygget til at omfatte hele Jylland med forsendelseskanaler til den frie presse i Sverige, England og Amerika og med afsætning af specielle historier også til Rusland.

Selv om anholdelsen blev foretaget af »de grønne«, blev vejen kort til Gestapo i Aalborg. Her oplevede han »den strenge« behandling, og natten til den 5. maj blev han sammen med to kammerater taget med som gidsel på Gestapos flugt fra Aalborg. Skæbnen var ham gunstig og ved fordækt spil med en af gestapo-officererne lykkedes det de tre gidsler at komme på fri fod i Store Vildmose.

I 1949 fik Karen og Niels A. Eigenbroth overdraget hvervet som eforpar på 4. Maj Kollegiet i Aalborg.

- Jeg syntes, at det var vigtigt, at kollegierne som monumenter for Danmarks Frihedskamp blev ledet af folk, som selv havde været med, og som kunne formidle interesse og forståelse for de ofre, som var blevet bragt i modstandsbevægelsen.

DE UNGE VIL GERNE FORSTÅ BAGGRUNDEN FOR FRIHEDSKAMPEN

Til hvert eneste af de 450 værelser på de ni 4. Maj Kollegier er knyttet navn på en af de faldne. Hvis der ikke ydes noget for at bevare minderne om dem, vil både deres navneplader og deres indsats blive dækket af støv.

Måske havde se selv intet at indvende imod det, men jeg føler mig overbevist om, at vi, der overlevede, altid vil huske, og at vi har en pligt til at fortælle en ny generation, at heller ikke den må glemme. Med glemsel følger uvidenhed og dermed både utaknemlighed og risiko for gentagne tragedier, og det vil nok være det værste.

I de 30 år har der været perioder, hvor de unge ikke var interesserede i stort andet end at have et billigt og komfortabelt ophold i studietiden, men der har også været år, hvor de unge særdeles ak-

(afsluttes næste side spalte 1)

Skolemand ser optimistisk på forholdet mellem skole og interessen for modstandskampen

Preben Feddersen, tidligere Sachsenhausen, fylder 60

Einer Hauberg og Preben Feddersen i samtale under sidste møde i KH.

Fredag den 6. juli fylder overlærer Preben Feddersen 60. Da han i 1976 blev indvalgt i bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond, bragte vi hans biografiske data, og vi skal derfor i denne omgang holde os til aktuelle betragtninger.

- Hvordan står det til i skolerne med interessen for besættelsestiden? spørger jeg indledende.

- Interessen for besættelsestiden er stigende, hvilket jeg kan bekræfte også som deltidsbibliotekar i Oure-Vejstrup sognebibliotek, lyder svaret. - Der har været en række år, hvor man ligesom havde fået nok. Men en ny generation er kommet til, og dens interesse for den tid er stærk.

- Gælder det også andre steder?

- Om skoler i almindelighed tør jeg ikke udtale mig. Men for min skoles vedkommende kan jeg fastslå, at besæt-

tive søgte at forstå baggrunden for frihedskampen og 4. maj kollegierne.

Netop nu synes jeg, at vi er inde i en sådan periode - og netop derfor holder jeg ud en tid endnu som efor.

F-k

telsestiden og i det hele taget den anden verdenskrig får en aldeles udmærket behandling fra langt de fleste læreres side. Indtil nu har ingen årgang forladt vor skole, uden jeg har været inviteret først på 7. klasses-trinet og senere på 9. klasses-trinet af enten historielæreren eller samtidsorienteringslæreren til at fortælle om besættelsen. I forbindelse med litteratur har jeg også oplevet at skulle kommentere bøger omhandlende den tid.

Det er som oftest startet med, at jeg har fået tildelt en enkelt time, hvor eleverne så selv har kunnet vælge mellem de emner, jeg føler mig kompetent til at redegøre for, eksempelvis: 9. april - »fra drilleri til egentlig modstandskamp« - »Øresundstjenesten« - »Arrestation og forhør« - »Horserød« - »Dreibergen« - »Sachsenhausen« - »Bernadotte-aktionen« - »Flugt og illegalitet« - »Retsopgøret efter befrielsen«.

Det er altid endt med, at spørgelysten efter 35 minutters fortælling var så stor, at jeg har fået tildelt endnu 2 timer.

For en del år siden var jeg blandt de fortællere, der var rundt på flere skoler i det fynske område. Her oplevede jeg engang i en odenseansk skole, hvor jeg

HAVNEMØLLERNE
FREDERICIA - ODENSE - KØBENHAVN A/S

HAVNEGADE 32 · POSTBOX 334 · 5100 ODENSE C · TLF. (09) 11 11 60

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvttakkede stjerne

MÆRSK

havde fået tildelt en time fra 13-14, at børnene ikke ville med skolebusserne hjem, men ville have mig til at fortsætte. Vi sluttede kl. 17. Netop her var jeg ude for, at en stor knægt rejste sig og spurgte, om opgøret efter besættelsen havde været retfærdigt. Jeg kunne se på drengen, at det for ham var noget personligt presserende, og jeg mener at kunne fastslå, at min redegørelse satte noget på plads for ham.

Du behøver ikke at være bange for, at besættelsestiden skal blive glemt i den danske skole, eleverne skal nok selv presse på for at få oplysning. At filmen »Holocaust« bragte et væld af forespørgsler om KZ-lejrene, siger næsten sig selv.

- Rettes der anklager for indoktrinering?

- Vist skal man være på vagt overfor indoktrinering, både til den ene og den anden side.

På min arbejdsplads har jeg ikke mødt indoktrinering.

At skoler og børneinstitutioner er oplagte arbejdsområder for den, der vil indoktrinere, er klart. Men også litteraturen skal man være kritisk overfor. Et rædselsfuldt eksempel herpå er desværre den bog om Sachsenhausen, for Sachsenhausenforeningen har lagt ryg til, ikke alene er den frygtelig propagandistisk men også litterært og sprogligt noget makværk.

Vi har den stående på vort folkebibliotek, men lånerne klager over, at vi har smidt penge ud på sådan noget skidt.

- Hvorfor gik du i Hjemmeværnet?

- Familietraditioner i forsvarets tjeneste? Alle generationerne i slægten har været i Akademisk skyttekorps (hvis de ikke allerede var officerer). Linien fra modstandsbevægelsen førte naturligt over Hjemmeværnsforeningerne ind i Hjemmeværnet af i dag. Og naturligvis vil man da være med til at forsvare sit land.

Andre lande misunder Danmark det Hjemmeværn, vi har. Selv en russisk militæratteche faldt i svime over, at man kunne få så mange til helt frivilligt at yde en sådan indsats (udtalt overfor vor nuværende forsvarsminister). Hjemmeværnet er hærens øje og øren, og vort lokalbekendtskab og vor evne til at improvisere er en stor støtte for hærenheder, der skal ind i vort lokale område.

Alene det, at 73.000 kvinder og mænd frivilligt går ind i forsvaret, viser, at der

er en stærk forsvarsvilje i folket - det har trods alt også en betydning i storpolitiske overvejelser. Vi lever jo netop op til mottoet fra modstandskampen: »Hvis et folk vil leve, må nogen kunne dø.«

Besættelsestiden spiller ikke nogen rolle for de unge, der i dag i stort tal melder sig til Hjemmeværnet, i hvert fald ikke som motiv til at melde sig. Vi har i Hjemmeværnet stadig intakte grupper fra modstandsbevægelsen. At deres opgaver p.g.a. alderen naturligvis må tilpasses, siger sig selv, men der er stadig opgaver for dem i overvågnings-tjenesten.

I øvrigt trådte jeg af som kompagnichef pr. 1. maj p.g.a. alder efter næsten 10 år på posten og rykker ned som menig i kommandogruppen.

Er belønnet med følgende ordner: Hjemmeværnets 25 års tegn og Fortjenstmedaljen.

F-k

Atter SS-stævne

Ca. 300 tidligere SS-mænd fra SS-divisionen »Totenkopf« holdt i april stævne i den vesttyske by Arolsen. Som protest demonstrerede et par tusinde borgere mod stævnet og nedlagde krans på den jødiske kirkegård. En lærer i byen havde samlet en borgerkomité, der tog initiativ til protesten mod SS-stævnet. Han talte selv ved demonstrationens afslutning og sagde bl.a.: »at vi må kunne se jøderne i øjnene og sige, at vi tykere har gjort alt, hvad vi kunne for at forhindre en genoplivelse af nazismen.«

»Totenkopf«-divisionen var en af de SS-afdelinger, der specielt »tog sig af KZ-lejrene«. Og en repræsentant for den internationale Auschwitzkomité mindede om, at Arolsen siden krigsafslutningen har været sæde for det internationale efterforskningsbureau, hvor de allierede har deponeret de dokumenter om KZ-lejrene, der blev fundet ved befrielsen. Og han tilføjede: - Er det ikke en blodig ironi, at netop i denne by finder et sådant møde sted?

»Totenkopf«-divisionen var som nævnt en ganske særlig SS-afdeling, der blev oprettet af SS-inspektøren for KZ-lejren Eicke. Divisionen bestod af 6.500 specialuddannede mænd, der alle var særligt udsøgte, og man støder jævnligt på repræsentanter for »Totenkopf«-divisionen i beretninger om krigsforbrydelser og nazistiske terrorhandlinger, f.eks. i Le Paradis i Holland, hvor 100 krigsfanger blev myrdet og i Charkow, hvor 20.000 krigsfanger og civile blev dræbt.

Fra »Totenkopf«-divisionen kom også en lang række af de berygtede kommandanter for KZ-lejrene, bl.a. Hartjenstein, KZ-lejren Birkenau, Pauly, KZ-lejren Neuengamme og Hoppe, KZ-lejren Stutthof. Desuden kan nævnes SS-brigadegeneralen Jürgen Stroop,

der gennemførte ødelæggelsen af Warszawa i 1944 og Max Simon, der er ansvarlig for henrettelsen af 1.800 italienske borgere i byen Marzabotto.

»Dødningehoved« - SS'erne danser

En svensk læser har sendt os en reportage fra den svenske avis »Göteborg-Posten«, hvis medarbejder overværede SS-stævnet i Arolsen. Reportagen bringes med ovenstående overskrift. Reportagen indledes således: »Man blinker og ser igen og tænker, at det kan ikke være sandt. Men det er det: Hitlers og Himmlers trofaste elitestarke marcherer igen - i lodenfrakke og med dødningehovedemblemet på frakkekraven.«

Af reportagen fremgår, at egnen om Arolsen er en brun fortidshule og nynazistisk højborg, hvor man hylder mindet om fyrst Josias af Waldeck. Denne naziprins oprettede i sin tid SS-garnisonen i Arolsen, blev selv general og inspektør i Buchenwald. Han blev i 1947 idømt 20 års tugthus for krigsforbrydelser, men blev frigivet 5 år senere og døde i tresserne.

Det var også herfra den specialuddannede SS-division marcherede mod Østrig i 1938, to år senere mod Frankrig og i 1941 mod Rusland. Det er disse minder, de overlevende er kommet for at fejre i weekenden.

Reportagen fortsætter således:

»De første dødningehoved-afdelinger organiseredes allerede 1936 af SS-generalen Eicke - manden som på Hitlers ordre myrdede SA-chefen Röhm 1934 og som siden avancerede til overinspektør for samtlige KZ-lejre. Ved krigsudbruddet 1939 var hans kortklippede terrorkespærrer og fanatiske nazister voksede til en division, som på de frontafsnit, hvor de blev sat ind udmærkede sig ved kampvilje og total dødsforagt. Det var også dem, der udførte den første tyske krigsforbrydelse på vestfronten 1940 ved at myrde 100 engelske krigsfanger.

ET DANSK FLAG

- Alt det, der siges og skrives om SS-dødningehoved-divisionen for at sværte os, er løgn, siger de.

Af den videre reportage fremgår, at »fest-salen« var smykket med tre runeformede krigskors med en stålhellem. Ved siden af var der bl.a. et dansk flag.

- Det er for at hyldes vore norske, danske og svenske kammerater ved SS-divisionen Nordland på østfronten, siger de.

Jeg spørger om der er skandinaver til stede.

- Ja, her er både danskere og nordmænd og også en enkelt svensker, men jeg nævner ingen navne, svarer en jovial herre i 60-års alderen. Så her 40 år efter kan selv SS-mænd være joviale.

En af de mest fanatiske blandt de yngre veteraner - den 55-årige SS-Untersturmführer Peter Renold - får jeg en lille snak med.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

HVAD VILLE BENSIN OG FYRINGSOLIE KOSTE HER I LANDET, HVIS UNO-X IKKE FANDTES.

- Jeg var kun 17 år, da jeg frivilligt meldte mig til SS 1941, siger han. - Vi troede på et stortysk rige og kæmpede for det. I dag er jeg demokrat og håber på et enigt Europa.

Jeg spørger, om han har set Holocaust.

- Ja, den var fuld af fejl, siger han, - uniformerne f.eks.!

Jeg spørger ham om KZ-lejrene og får det svar, jeg havde ventet:

- Vi vidste jo ingenting om, hvad der foregik.

SS-dødningshoved-divisionen under KZ-generalen Eicke vidste intet om KZ-lejrene, intet om krigsforbrydelser. Men de kan leje Arolsens Stadshalle og danse om deres ærefulde minder...

Inden døren lukkes igen til dødningshovedfolkene og deres minder, ser jeg, at også den sidste Totenkopf-kommandant er med blandt sine egne: SS-generalen Ulrich. Og midt i kammeratskabskredsen sidder Hans Wissebach, fhv. SS-mand i elitedivisionen, blind efter en krigsulykke, og nu rigsdagsmand i Bonn for CDU.

- SS-stævnet er en skandale for hele Vesttyskland, siger Rudi Walther, socialdemokratisk rigsdagsmand i Bonn og initiativtager til et protestmøde mod den makabre forestilling i Stadshallen.

Men fra torvet i Arolsen går flere tusinde tyskere i en tavs protestmarch til en kransnedlægnings på den jødiske kirkegård.

-t

SKANDALØSE FRIFINDELSER I MAJDA-NEK SAGEN

Vi omtalte i sidste nummer den protest, Israels parlament har vedtaget mod den form,

hvorunder sagen mod de sigtede SS-mænd fra KZ-lejren Majdanek foregår, ikke mindst over de stadige forsinkelser af sagen, der nu har stået på i flere år.

I april faldt de første domme, hvor fire af SS-mændene blev frikendt. Dommene udløste voldsom harme både i og udenfor rets-

salen. Og det er straks strømmet ind med protester.

Således har den israelske udenrigsminister i et telegram til den vesttyske udenrigsminister udtalt, at frifindelsen virker negativt på jøder i hele verden.

Og i en polsk kommentar hedder det, at dommene er modtaget med skuffelse og uden forståelse, de er en fornærmelse mod de myrdedes minde. Formanden for den jødiske menighed i Vestberlin, Heinz Galinski, kalder dommene en forhåelse af ofre og en fornærmelse mod de overlevende.

Anklagerne har hævdet, at der er dræbt mindst 250.000 jøder i Majdanek. Der er rejst anklage mod 15 SS-folk for deltagelse i disse drab, men af dem er en død i mellemtiden, og en er for syg til at deltage i retssagen.

Blandt de endnu ikke dømte er to kvindelige SS'ere, der af fangerne blev kaldt »Hoppen« og »Blodige Brigitta«, og de er begge blevet stærkt belastet under vidneafhøringerne. Der er afhørt ca. 300 vidner, deriblandt flere overlevende fanger fra Israel og Polen. Det er oplyst, at »Hoppen« (Hildegard Löcher) er opstillet til EF-valget af et lille nynazistisk parti.

-t

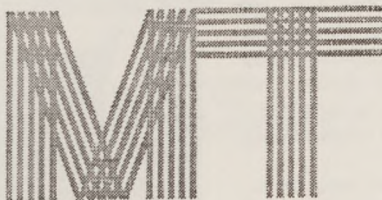
Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

Midtsjællands Ungdomsskole

4174 Jystrup

Tlf.: (03) 39 60 96

MONBERG & THORSEN A/S

INGENIØRER & ENTREPRENØRER

OSLO PLADS 12

2100 KØBENHAVN Ø

TELEFON 01 - 26 33 66

TELEX 15243 MONTOR DK

A/S REG. NR. 14594 KØBENHAVN

Tyske frihedskæmpere

På kirkegården i Stuttgart-Untertürkheim findes et gravsted med ni små gravtavler og en fælles mindesten med følgende inskription: »De kæmpede en god kamp - De fuldførte løbet - De bevarede troen«. Graven rummer ni tyske frihedskæmpere, der blev henrettet i Stuttgart 30. november 1944.

De henrettede var en 65-årig mekaniker og hans 60-årige kone samt en 35-årig datter, en 40-årig tekniker, en 49-årig smed, en 41-årig husmoder, en 40-årig kvindelig konrørist, en 38-årig chauffør og hans 41-årige kone.

På årsdagen for deres henrettelse holdes hvert år en kort højtidelighed, hvor repræsentanter for byens fagforeninger nedlægger krans.

Tiderne skifter

Aviserne skrev meget om Churchill i anledningen af hans 100-års dag for få år siden. Men de har ikke altid skrevet så pænt. F.eks. sluttede »Politiken« den 28. april 1940 en artikel således: »Hvis den italienske presse har ret i sin bedømmelse af de engelske modoperationer i Norge, og den engelske landgang viser sig at være Galipoli-eventyret om igen, vil England for anden gang i en stor krig hælde den lære, at Winston Churchill er en farlig mand.«

Til gengæld bragte den tyske avis »Welt am Sonntag« for nylig et interview med Hitlers rustningsminister, Albert Speer, der i 20 år sad i Spandau-fængslet som de allieredes fange. Speer sagde bl.a.: »Storbritanniens statsminister og Nazi-Tysklands Führer var ens på mange måder, men Churchill var altid forsigtig med, hvem han omgav sig med. Han sørgede for at have medhjælpere, som forblev uafhængige og havde egne synspunkter, medens Hitler efterhånden foretrak folk, som blindt ville følge hans vilje. Propagandaminister Göbbels misundte Churchill to ting: hans vilje til at inspicere de skader, tyske krigsfly påførte britiske byer, og hans evne til at give nationen forståelse af alvoren i situationen.

- Churchills besøg må have været en moralsk opstrammer for de involverede, medens Hitler trods alle Göbbels overtalelsesforsøg aldrig lod sig bevæge til at se udbombede tyske byer. Hitler holdt heller aldrig nogen tale, som kunne måle sig med Churchills legendariske »blod, sved og tårer« efter det britiske nederlag ved Dunkerque. I stedet søgte Hitler at kaste folk blå i øjnene og at vække håb, da der ikke fandtes håb,« sagde Speer.

TV optagelser om Hiltgunt Zassenhaus' arbejde i de tyske tugthuse

Mandag den 14. maj mødte en række danskere Hiltgunt Zassenhaus i København. De kendte hinanden fra krigens onde år, hvor Hiltgunt kom til dem i de tyske tugthuse sammen med den norske sømandspræst Voigt Svendsen, der ellers gjorde tjeneste i Hamborg. Hiltgunt skulle overvåge, at det gik rigtigt til, men hun sørgede altid for, at den fange, der var kaldt til samtale, fik en eller anden opmuntring. Det kunne være levertræ, det kunne være interessante nyheder fra Danmark og fra krigens gang i øvrigt. Derved bragte hun sig i en betydelig fare, da hendes ansættelse sorterede under det tyske politi. Flere gange var det da også ved at gå galt, men hun undgik dog selv at blive fange.

Anledningen til mødet i København var, at det britiske Yorkshire Television er i gang med optagelser til et program om Hiltgunt Zassenhaus. Det sker som led i en serie om kvinder, der fik en særlig placering i verdenskrigens ragnarok. Foruden Hiltgunt Zassenhaus, der

repræsenterer »det andet Tyskland«, laver man programmer om en polsk, en engelsk, en norsk, en fransk og en amerikansk kvinde. Programmerne ventes sendt til næste år med ét om ugen.

En række af filmoptagelserne fandt sted i København, men andre optagelser foretages i Hamborg og Berlin, hvor Kevin Sim og hans medarbejdere har fundet frem til mennesker, som kendte Hiltgunt Zassenhaus dengang. Det er også lykkedes producere at komme i besiddelse af billeder af Hiltgunt Zassenhaus, fotograferet illegalt under besøg hos to norske fanger i Fuhlsbüttel Tugthus i Hamborg, og sammen med andet autentisk materiale vil de naturligvis indgå i udsendelsen om »Tugthusenes engel«.

Kim Malthé Poulsen, tidligere Farsø, nu Vejle, har til vort blad skrevet en ret udførlig artikel om Hiltgunt, som han mødte hende i tugthuset. Vi bringer den, lige så snart vi kan skaffe plads.

Producer og instruktør Kevin Sim fra Yorkshire Television (tv) mødte i Randers tidligere fanger fra tyske tugthuse. De mødtes hos kgl. vejer og måler Knud Christensen, Oust Møllevej. Gårdejer Harald Mikkelsen fra Skive fremviser Det nye Testamente, som fulgte ham gennem fangenskabets. Heri samlede han fangekammeraternes autografer. Kevin Sim og fru Karen Severinsen, enke efter sognepræst Tage Severinsen, Finderup (også fange i tugthuset Dreibergen), kikker med. Derefter Knud Christensen og redaktionssekretær Viggo Torstensson.

DØDSDØMT BROR BLEV ALDRIG FUNDET

Barner Andersen, Randers.

I taknemmelighed overfor min gode ven og kammerat fra krigens tid, Knud Christensen, Randers, vil jeg gerne som medfange gennem turen udtrykke min beundring for din artikel,

som har været bragt her i bladet om vores Hvidsten-gruppe.

For mit eget vedkommende er det jo, som om oplevelserne var for få måneder siden, men ved nærmere eftertanke glider mange ting alligevel lidt ud i tågen. Men når man så læser din artikel med din dagbog som kilde, så oplever man det hele igen: Lugten fra fængslet, lyden af nøgler og støvler. Men ikke mindst det samvær, vi havde i den store celle på Vestre Fængsels tyske afdeling.

Du betegner det som en lykkelig tid, og det er ikke spor for meget sagt, selv om det var i den celle, vi sagde farvel til så mange, og jeg til min bror Henning.

- Foruden Henning og jeg var også en tredje bror, Jens, kommet i gruppen i Hvidsten. Han var handelsuddannet, men han havde på det tidspunkt søgt ind hos politiet. Han havde da fået tilsagn om at give møde på en politistation i København den 17. marts 1944. Jens rejste så fra Randers fire dage før og tog turen omkring Silkeborg for at besøge en bror, vi havde der.

Den 17. marts blev de sidste af os i gruppen taget og ført til Århus arrest. Vi kom i forhør på universitetet, og jeg blev her bl.a. spurgt om, hvor min bror var. Som sandt var kunne jeg kun svare, at jeg ikke vidste, hvor Jens var.

- Fra Århus blev vi så sendt til Horserødlejren og derfra igen til Vestre Fængsel. Vi var

nu kommet frem til den 26. juni 1944, hvor vi blev ført til Dagmarhus for at blive stillet for Krigsretten for at få vores dom.

Der skete så det, at efter at vi havde fået dommen forkyndt, sagde dommeren: Den endnu ikke fundne Jens Andersen har fået dødsdom.

Efter henrettelsen af vore kammerater om morgenen den 29. juni fik vi, der var tilbage, udleveret et ark papir med plads til 20 linjer. Vi kunne så skrive hjem, inden vi skulle sendes til Tyskland for at afsone vore straffe. Men jeg turde ikke på denne måde forsøge at advare Jens.

- Røde Kors gjorde et fortræffeligt arbejde for at hjælpe de efterladte. De havde således oplyst overfor mine forældre, at der sikkert kunne gives tilladelse til et besøg hos mig på Vestre, inden min afrejse sydpå.

Far rejste derfor til København, hvor han opsøgte Jens, og sammen tog de ud på Strandvejen til den villa, hvor det tyske riges befuldmægtigede, dr. Best havde sine kontorer, og der fik de så besøgstilladelsen.

Det var intet mindre end et chok for mig, da jeg af vagten blev ført ind i besøgszellen, og der så min far og den endnu ikke fundne, men dødsdømte bror, Jens Andersen.

Under besøget blev Jens og jeg anbragt på hver sin side af bordet. En kvindelig tolk satte sig for bordenden, men min far måtte stå op. Han stod ved siden af en mandlig tolk, som han samtidig tiggede og bad meget om at få

Vi skaffer penge til huse.

Tænker De på tilbygning,
ombygning eller nybygning, så kontakt

Kreditforeningen Danmark

København:
Jarmers Plads 2,
1590 København V.
Tlf. (01) 12 53 00

Århus:
Åboulevarden 69,
8100 Århus C.
Tlf. (06) 12 53 00

Herning:
Viborgvej 1,
7400 Herning.
Tlf. (07) 12 53 00

Aalborg:
Algade 58,
9100 Aalborg.
Tlf. (08) 12 53 00

Odense:
Jernbanegade 16,
5100 Odense C.
Tlf. (09) 12 53 00

lov til at give mig en bakke jordbær og lidt chokolade, han havde med, men tolken ville ikke give tilladelsen, hvorfor min far blev meget vred, og der opstod en så livlig debat, ham og tolken imellem, at den kvindelige tolk også blandede sig i diskussionen. Imens dette stod på, fik jeg over bordet hvasket til Jens, at han var dødsdømt og derfor måtte se at komme væk i en fart. Samtidig fik jeg listet en pakke cigaretter og lidt chokolade ud af min brors mappe, som lå på bordet imellem os.

Jeg var naturligvis bange for, at Jens ikke skulle slippe ud af Vestre igen, men det gjorde han, og da han var kommet ud, gik han straks til to af sine overordnede, som han havde stor tillid til og satte dem ind i situationen, og de hjalp ham meget i tiden derefter, men så kom den 19. september, hvor politiet blev taget, og så måtte han med der. Det gik nu fra den ene lejr til den anden: Neuengamme, Mühlberg-Buchenwald og så tilbage til Neuengamme, men hans dødsdom blev han aldrig konfronteret med.

● Vi andre blev af De hvide Busser ved krigens slutning hentet i tugthuset i Dreibergen. Herfra blev vi kørt til Neuengamme, hvortil vi ankom sent om aftenen. Da vi var ved at blive lodset ind gennem porten, stod der en mængde fanger inden for hegnet, der var af svær trådnat. En af flokken råbte nu flere gange på godt gammelt dansk: Barner! Barner! Jeg kan hilse dig fra din bror.

Jeg kunne dog ikke kende stemmen og intet se i mørket, og der gik flere dage, inden jeg mødte ham, der havde råbt. Det viste sig at være pastor Aage Dahl fra Horsens, som vi havde haft den glæde at lære at kende, medens vi sad i Horserød.

Jens havde dog aldrig været i Horserød, og havde aldrig kendt pastor Dahl, men de var fundet sammen der i Neuengamme blandt flere tusinde fanger. Ved at drøfte fælles oplevelser under krigen fandt pastor Aage Dahl ud af, at Jens var en bror til Henning og mig.

Barner, Lervangen 33, Randers

BULLENHUSER-DAMM

DIE ANTIFASCHISTISCHE INITIATIVE HAMBURG

der bl.a. består af Amicale de Internationale Neuengamme, VVN, talrige ungdomsorganisationer og mange flere havde sammen med ugebladet »Stern« arrangeret »Internationale Antifaschistische Woche« i dagene 18.-22. april 1979, dels til minde om de 20 børn, der blev henrettet i Bullenhusen Damm, dels som protest mod, at flere og flere nazi-forbrydere går fri. Den 20. og 21. april var også landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme repræsenteret, fra fredag kl. 10 ved Bullenhusen-damm, hvor der nedlagdes kranse, og hvor der var taler af pårørende til de henrettede børn og af bl.a. en senator fra Hamborg by.

Blandt deltagerne var Madame Renée Aubry, Paris præsident for Amicale Intern de Neuengamme, en hollandsk delegation og slægtninge til 3 af de henrettede børn. Disse sidste havde man først fundet frem til få dage før mødet. Desuden proffesor Prokop fra Ber-

lin, DDR, der havde været sagkyndig i processen mod Arnold Strippel.

Efter kransenedlægningen var arrangørerne værter ved en tur, først til Bergedorf Slot, hvor der var en model af Neuengammelejren, og hvor pressen og de mange unge, der havde fulgt opfordringen til at deltage, havde lejlighed til at stille spørgsmål. Dernæst ved en middag, hvorefter man holdt en lille højtidelighed ved monumentet i Neuengamme. Om eftermiddagen var der igen demonstration i Bullenhusen Damm med 2000 deltagere, heraf mange unge.

Om aftenen samledes deltagerne så i lokalerne i Simon v. Utrechtstr. til en hyggelig sammenkomst med smørrebrød og drinks og kammeratligt samvær med tyske kammerater, der for tiden gør et stort arbejde for at fortælle den tyske skoleungdom om nazitiden.

Den 21. april var der sammenkomst i Audimax, Hamborg, hvor der bl.a. blev talt af den journalist fra »Stern«, der har gjort et stort arbejde med at efterspore pårørende til de dræbte børn og vil fortsætte hermed samt med at gøre den tyske befolkning opmærksom på, hvad der i sin tid skete i Bullenhusen-damm. Desuden talte den læge, der havde medvirket ved afhøringen af SS-lægen Kurt Heissmeyer, og som ikke mindst var forfærdet over dennes faglige uvidenhed.

Desuden var der film, optræden af skuespillere og sangkor afsluttende med »Moor-soldaten«, så man tog fra Hamborg med troen på, at der også i BRD vil udvikle sig et ægte demokrati, selv om det går langsomt og sker under modstand fra tidligere nazister og neonazister.

V. Mørk Jensen

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Skolebørn lægger blomster om morgenen i Mindelunden.

4.-MAJ-DAGEN EN GLÆDENS DAG

4. Maj-dagen i Ryvangen fik torvejr, og det var arrangørerne Kammeraternes Hjælpes-fond og De Erhvervshæmmede taknemlige for.

Tidligt på formiddagen blev der lagt buket-ter i rødt, hvidt og blå af skolebørn fra Bispebjerg skole. De var der med deres klasselærere Niels Chr. Boldsen og skolens nye inspektør Niels Jørgen Nørgaard. Allerede fra det tidspunkt, Mindelunden blev åbnet, var der besøgende, og de kom hele dagen igennem, flest naturligvis om aftenen, da der var musik af blæserne, ledet af Willer Rasmussen og Zahles Skoles Kor, ledet af professorinde Minna Hess-Thaysen.

● Skoleinspektør Johannes Fosmark indledte med en kort tale. Han sagde:
Fjerde-maj-dagen er den største stund i vor generation har oplevet. Vi tændte lys i vinduerne, og vi gjorde det da i ellevild glæde. Vi gjorde det rent spontant.

Vi vidste jo ikke, hvordan sådan noget kan laves, for vi havde ikke prøvet det før - men vi gjorde det, for glæden var stor, og glæden var hos alle, glæden over, at vi atter kunne ånde frit efter fem lange år i lænker.

Men her er der for en gangs skyld grund til at lade glæden have frit løb, for her er virkelig noget at glæde sig over.

Der er glæden over, at vi blev forskånet for at blive krigsskueplads. Glæden over, at vi nu atter havde frihed til at tænke, tro og tale, som vi føler, det er i overensstemmelse med vort egentlige nordiske væsen.

Glæden over, at nu havde atter en tyrann måtte sande ordene om, at »hver djævel har sin tid«.

Glæden over, at nu skulle det forfulgte, jødiske folk atter have lov til at færdes blandt andre, hvor de ville, uden frygt for pogromer, en krystalnat, en davidsstjerne, et gaskammer.

Glæden over, at okkupationer nu atter kom under kontrol, så der dog var grænser for, hvad man kan tillade sig at gøre, blot man er stærk nok, blot man er robust nok.

Glæden over, at vort land atter havde oplevet sin ret til at bestemme over egne indre forhold, retten til at indrette vort eget hjem, som vi finder ret og billigt uden hensyntagen til »de fremmede i landet«.

Glæden over at kunne udbygge et samfund og en produktionsvirksomhed, som vore egne unge kan føre videre, og de alene kan høste gavn af indvundne resultater.

Så er da fjerde-maj-dagen en glædens dag for alle danske. Vil man markere f.eks. den 29. august, støder man undertiden på modstand, for den 29. august er den aktive modstands store dag, og markerer man den, synes nogle - og måske mange - nulevende danskere, at det i sig selv er en anklage mod dem, for de gjorde ikke rigtig noget, da de fremmede var i landet.

Men anderledes med den fjerde maj. Den er en gave til alle i befolkningen.

Vi markerede 100-års-dagen for slaget ved Dybbøl og 25-års-dagen for den 9. april. Det var vel også rigtigt at gøre dette, men der kunne indvendes det imod disse store arrangementer, at det er unaturligt at gøre så

12 piger og drenge er klar med de 300 buketter i blåt, hvidt og rødt. Bagerst til venstre klasselærer N. C. Boldsen og skolens inspektør Niels Jørgen Nørgaard.

meget ud af nederlagets dage, men fjerde-maj-dagen er en sejrens dag for de kræfter, der ønsker det menneskelige i forgrunden, en sejr for ønsket om et samfund, hvor der overfor loven er lige ret for alle.

Dagen minder os om, at vi kæmpede for livsvigtige værdier, der var truet. Dagen minder os om, at der i dagene fremover også er noget at kæmpe for, for demokrati og frihed er værdier, som dagligt må værnes.

I formiddag lagde piger og drenge blomster på hver enkelt grav. Så bliver alle husket. Den mand, der har leveret blomsterne, var selv herude for at tænde lys sammen med sine skolekammerater for nu mange år siden. Han husker endnu tydeligt besøget i Ryvangen, og sådan håber vi også, at de, der lagde blomsterne i formiddags, også senere i livet vil mindes denne dag.

Og vi har tændt lys på gravene og fakler ved gangene. De er tændt af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, der også står fanevagt.

Mindelunden blev oprettet den 29. august 1945, da kirkeminister Arne Sørensen erklærede de hidtidige skydebaner for Mindelund. Siden har Kammeraternes Hjelpefond draget omsorg for, at der den 4. maj blev tændt lys på gravene - og nu gennem mange år også lagt blomster her. Der er 288 grave og mindeplader, og ved pelotonerne lægges en del buketter, så vi lægger hvert år 300 buketter i Mindelunden.

Vi gør det for at sige en inderlig tak til de kammerater, der hviler herude eller huskes ved en mindeplade. De gav deres liv, for at vi kunne leve. Vor 4-maj-aften i Ryvangen er en tak til dem og en understregning af, at 4-maj-dagen gjorde de til en glædens dag for alle danske.

● Og så blafrede faklerne på gravene og i gangene og kastede et skønt skær over hele området. Selv om det var meget koldt, gav mange sig dog tid til også at aflægge området ved pelotonerne et besøg.

DANFOSS

TEMPERATURSTYRING

Danfoss

Formanden for Kammeraternes Hjælpefond, general F. B. Larsen i samtale med formanden for 4. Maj Kollegiet på Frederiksberg, landsretssagfører, major Svend Truelsen.

SAMTALER OM KAMMERAT- SKABSHJÆLP

Bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond holdt møde på 4. Maj Kollegiet på Frederiksberg lørdag den 28. april.

Inden selve mødet var mødedeltagerne rundt på kollegiet for at se værelser, opholdsstuer og kontorer. Ved et indledende samvær fortalte formanden for kollegiet, landsretssagfører Svend Truelsen, om Frihedsfonden og kollegierne. Hans dygtige redegørelse bringer vi andetsteds i bladet som artikel.

Svend Truelsen oplyste bl.a., at Frederiksberg kommune havde planer om at foretage en større udvidelse af rådhuset ud mod Frederiksberg Bredegade. Disse planers gennemførelse ville imidlertid spærre for kollegiets udsigt til den side. Han bad om fondens støtte i arbejdet for at ændre disse planer.

Fondens formand takkede for redegørelsen og henviste til, at vi i KH har et godt samarbejde med Frihedsfonden, sådan som det også forudsættes i fondens fundats.

Og vi sætter pris på dette samarbejde, sluttede formanden.

Selve mødet blev indledt ved formanden for fonden, general F. B. Larsen. Han oplæste en del hilsener, som var

Povl Brandt og Ove Chr. Lembcke.

fremsendt til mødet af bestyrelsesmedlemmer, der af forskellige grunde var forhindret i at møde frem.

I samråd med civilingeniør Mogens Dyre havde formanden udarbejdet planer for færdiggørelsen af moderniseringen af feriehuset på Kegnæs samt søgt en fond om de nødvendige midler.

Kassereren, bankfuldmægtig Olav Holst, fremlagde det reviderede regnskab, der blev godkendt. Der blev udtalt megen anerkendelse af hans store arbejde og for den klare måde, hvorpå regnskabet var stillet op. Der er nu 2300 abonnenter på fællesbladet.

Redaktøren af fællesbladet, Johannes Fosmark, fortalte om de problemer, der i årets løb havde været rejst omkring bladets indhold. Han udtalte som sit øn-

ske, at bladet måtte fremtræde som et velafbalanceret blad, der gjorde nytte både indadtil og udadtil.

55 FAMILIER PÅ KEGNÆS

Om Kegnæs I oplyste han, at det i år er belagt med 28 uger, mens Kegnæs II er belagt i 27 uger.

Kegnæs I er med sit stråtag, sin hygge og sin lukkede have nær vandet det mest foretrukne.

Ophold kan kun søges af kammerater og deres enker. Det er gratis, men man er velkommen til at sende kassereren et beløb til dækning af el og driften (rengøring og tilsyn).

Mange breve fortæller om skønne og rige oplevelser borte fra storbyens larm. Mange ville på ferie i skoleferien, og de kammerater, der har skolesøgende børn, har haft en fortrinssstilling. Der er forhandlet med de kammerater, der ville derved i skoleferien af hensyn til børnebørnene. I de fleste tilfælde er der fundet en løsning. Det blev nævnt, at der bør søges i februar, for at man kan opnå den mest retfærdige fordeling.

Alle i forretningsudvalget var på valg, dog ikke kassereren. De blev alle genvalgt.

Formanden oplyste om en del hjælpesager.

Holger Grome foreslog, at KH og Neuengammeferien i fællesskab skulle markere 35-års dagen for befrielsen i 1980. Højtideligheden kunne foregå efter samme mønster, som med stort held blev anvendt i 1975.

Som mødested for mødet næste år blev Odense foreslået og som dato den 26. april.

F-k

Solveig Skjøtt og Holger Grome.

EFTERLØN

Arbejdsministeriet har udsendt nærmere regler om den nye offentlige efterlønsordning for 60-66 årige.

Det er for modtagere af efterløn til ladet at arbejde 200 timer inden der sker fradrag i efterlønnen.

Derimod foretages fradrag af visse arbejdsfri indtægter, f.eks. fra pensionsordninger, der er led i et tidligere ansættelsesforhold og hvortil arbejdsgiveren har ydet bidrag. Der kan også blive tale om fradrag i forbindelse med beløb, som organisationer eller en tidligere arbejdsgiver udbetaler som supplement til efterlønnen.

Der er imidlertid også arbejdsfri indtægter, der ikke medfører fradrag i efterlønnen. Det gælder f.eks. kapitalpensioner, der udbetales som engangsbetøb. Der er heller ikke fradrag ved udbetaling af forsikringer, f.eks. livrente, der er uden forbindelse med et tidligere ansættelsesforhold. Andre ting,

der ikke medfører fradrag, er pension fra en ægtefælle, herunder ægtefællepension fra ATP, underholdsbidrag, erstatninger i henhold til ulykkesforsikringsloven eller arbejdsskadeersikringsloven og krigsskadeerstatning. Heller ikke renteudbetalinger til besættelssedtidens ofre medfører fradrag, hvilket kan være af betydning for vore læsere.

Paryk

En del medicin, der gives for visse sygdomme, kan have ubehagelige bivirkninger, f.eks. tab af håret. Efter paragraf 38 i bistandsloven er en sådan person berettiget til at få hjælp til en paryk. Skema til brug ved ansøgning fås på sygehuse og i socialforvaltningerne.

Paradentose

Der er ikke i sygesikringsloven fastsat regler om hjælp til paradentosebehandling, der er en udbredt tandkødslidelse. Der er dog efter lovens paragraf 13 mulighed for i særlige tilfælde at få supplerende hjælp til tandbehandling, herunder også til paradentosebehandling. Henvendelse til det stedlige sygesikringskontor (socialforvaltningen). Er man godkendt til rente efter erstatnings-

loven, kan man også - hvis det drejer sig om store og kostbare behandlinger - søge sikringsstyrelsen, eventuelt gennem Frihedsfonden, der kan give råd og vejledning.

Politiet i besættelsestiden - statistisk belyst

Politiassistent Børge O. Jensen har gjort opmærksom på, at der ifølge flere artikler i pressen i den senere tid er uklarhed om antallet af danske, der omkom som følge af den tyske besættelse. Han efterlyser samtidig en grundig statistik om emnet, eventuelt her i bladet.

For politiets vedkommende henviser Børge O. Jensen til en statistik fra 1969 i bladet Dansk Politi. Herfra stammer følgende tal:

Under besættelsen fra 9. april 1940 til 5. maj 1945 blev i alt 2.633 danske politimænd anholdt af tyskerne, heraf i København 1.232 og i provinsen 1.401.

Allerede før den tyske aktion mod politiet i september 1944 var 106 politifolk blevet taget af tyskerne for del-

Nogle drukner i regninger - andre har en Plankonto

Få en Plankonto, så ordner vi resten: Udjævner udgifterne, betaler de faste regninger til tiden og lægger ud i de måneder, hvor der er underskud på kontoen.

Plankonto. Nu med samlet kontooversigt ved årsskiftet.

SPAREKASSEN sds

*Det er den tredje regning De sender mig.
Har De ikke glemt at man skal spare på papiret?*

tagelse i illegal virksomhed, 32 i København og 74 i provinsen.

Ved den store aktion 19. september 1944 blev 2.184 politifolk taget af tyskerne, 1.080 fra København og 1.104 fra provinsen.

Også efter den 19. september blev en del politifolk arresteret, i alt 343, nemlig 120 fra København og 223 fra provinsen.

Af de politifolk, der blev arresteret før 19. september blev de 35 sendt til Tyskland. I forbindelse med aktionen den 19. september blev 1.967 politifolk deporteret til Tyskland, og senere blev yderligere 20 politifolk sendt i tysk KZ-lejr.

Herhjemme blev 666 politifolk interneret, nemlig 71 før 19. september, 272 den 19. september og 323 efter 19. september.

Af de politifolk, der blev deporteret, døde 81 i tyske lejre, 606 blev efter befrielsen afskediget før tiden med eller uden pension, 164 er afgået på grund af alder, og 132 er afgået ved døden inden de blev pensioneret.

Af de 1.976 deporterede var 984 i tjeneste pr. 30. april 1969, men heraf var de 480 invaliderede.

Af de ovenfor nævnte afskedigede (606 plus 164) er 19 senere døde efter sygdom, der direkte skyldes deportationsynd.

Herudover oplyser Børge O. Jensen, at af de politifolk, der var aktive i modstandsbevægelsen, blev 5 henrettet af tyskerne. Endvidere blev 28 dræbt under anholdelse, aktion, udførelse af sabotage, under flugt eller forhør. Ved tyske terrorhandling, schalburgtage, razziaer og clearingmord blev 11 politifolk dræbt. Hertil kommer, at adskillige politifolk, der var aktive i modstandsbevægelsen, blev invaliderede.

FORENINGERNE

ERHVERVSHÆMMEDE

Landsmødet

Vi meddelte i sidste nummer, at Erhvervshæmmede afholder landsmøde tirsdag den 28. og onsdag den 29. august i København.

Yderligere oplysninger tilgår afdelingerne, men vi opfordrer allerede nu til, at afdelingerne vælger deres delegerede - reglerne kan ses i lovene.

Vi meddeler endvidere, at vore medlemmer kan deltage i landsmødet som gæster og opfordrer til at man gør dette for det giver et godt kendskab til foreningens arbejde.

Københavns afdeling

afholder til efteråret 30 års fødselsdag, og vi afholder i den anledning en reception og en fødselsdagsfest. Vi nævner de to dage, så de kan komme med i din kalender. Lørdag den 8. september: Reception. Fredag den 12. oktober: Fødselsdagsfest.

Nærmere program vil tilgå medlemmerne og bliver meddelt her i bladet.

Sommerferielukning

Københavns afdeling holder sommerferie i tiden 18. juni til 13. august, hvor kontoret er lukket - dog ikke hermetisk, idet der vil blive afholdt kontorvagt, således at alle nødvendige opgaver bliver løst. Derfor skriv til Hulgårdsvej 110, så vil dit brev hurtigt blive besvaret.

Skulle der opstå akutte spørgsmål, kan man ringe til følgende to numre: (02) 94 99 04 eller (01) 75 00 67.

Generalforsamlingen

i Københavns afdeling var som sædvanlig en glædelig begivenhed, hvor man træffer gamle kammerater og får afdelingens beretning om arbejdet, der er udført i halvåret. Der var ca. 100 deltagere, og stemningen var god.

Formanden bød velkommen og nævnede, at vi havde mistet elleve kammerater i det forgangne halvår. Derefter valgte man dirigent, og dagsordenen blev godkendt, hvorefter formanden - Rasmus Bonde-Larsen - fik ordet til beretningen.

I perioden har de sociale sager naturligvis været det vigtigste, og vi har fået løst en række opgaver for vore kammerater, en ny er kommet til, idet vi det sidste års tid har fået henvendelse om hjælp til tænder og medicin, og kun et tilfælde er blevet afslået, idet »dagsordenen« ikke var overholdt, men vort medlem blev hjulpet på anden vis.

Ellers er reglen den for tænder: Få et overlag hos tandlægen, send dette til os eller Sikringsstyrelsen, hvorefter der kommer en tilladelse, og så vil regningen blive betalt af Sikringsstyrelsen. For medicin gælder, at

man får en fotokopi af recepten på apoteket samt en kvitteret regning, og disse sendes til os eller Sikringsstyrelsen, der så tager stilling og refunderer beløbet. Når man har fået godkendt sin regning en gang, vil det være rigtigt at samle nogle stykker, men ikke længere end for tre måneder, for så bliver de forældet.

Til det organisatoriske arbejde blev følgende meddelt: Formanden takkede medlemmerne for, at kontingentet går så godt ind. Af ca. 450 medlemmer havde over 3/4 betalt deres kontingent i løbet af 20 dage. Forårsfesten måtte aflyses, da bestyrelsen ønskede, at festen for landsmødet og fødselsdagsfesten blev de store begivenheder i dette år. Omtalte 4. maj og de arrangementer, vi gerne vil højtideligholde.

Der var naturligvis meget andet, der kunne være trukket frem, men dette var det vigtigste.

Efter en række indlæg kunne formanden afslutte sin beretning og fik den enstemmigt godkendt.

Regnskabet var fremlagt, og kassereren kunne med nogle få oplysninger klare denne opgave, og regnskabet blev godkendt.

Et forslag fra et medlem om at få afklaret det danske politis bistand til besættelsesmagtens anholdelser var blevet afvist af bestyrelsen - det lå uden for foreningens arbejde og ville ikke føre til noget godt. Alligevel skabte det en del diskussion, men den sluttede med, at forslagsstilleren trak sit forslag tilbage.

Hermed var dagsordenen udtømt, og dirigenten - Erik Lorentzen - kunne herefter takke forsamlingen for god ro og orden og afslutte mødet.

NB. Under beretningen om landsmødet opfordrede formanden til, at man tog en delegeret - eller to - til vort landsmøde den 28.-29. august, så skulle der være nogen, der kunne tænke sig en provinskammerat for en nat, bedes man meddele kontoret: Hulgårdsvej 110, (01) 19 67 91, dette.

AALBORG

4. maj

Fredag den 4. maj afholdt foreningen sin fest i anledning af befrielsen. Som taler havde vi denne gang provst Harald Sandbæk, som under stor opmærksomhed talte om både alvorlige og muntre minder fra besættelsestiden. Talen vakte begejstring, og bifaldet var stort.

Efter spisning af medbragt mad gik dansen til hen på de små timer. Festen havde samlet mange deltagere, og fra kvindeklubben var der som tidligere udført smukke håndarbejder, der dels blev solgt og dels bortloddet.

5. maj

Royal Air Force Band fra de britiske styrker i Vesttyskland marcherede lørdag eftermiddag den 5. maj gennem Aalborg fra Østerågade til Mindelunden ved Ansgars kirken, hvor orkestret var med i den højtidelighed, som holdtes i anledning af 34-året for befrielsen. Den britiske konsul i Aalborg,

**Til tidligere fangekammerater
- i danske lejre og fængsler,
tyske tugthuse og KZ-lejre...**
Tak for hilsener, breve, telegrammer og andre skønne gaver, der blev mig tildelt på min fødselsdag den 5. maj. Det blev en skøn dag, som jeg aldrig vil glemme.

Mange hilsener til jer alle, fra Åse og Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde.

købmand Erik Emborg, talte ved arrangementet.

Det var første gang i adskillige år, de forskellige modstandsgrupper i Aalborg var gået sammen om et arrangement. Det er Gestapofangerne, De Erhvervshæmmede og Stabskompagniet. Det er meningen, at man i fremtiden vil samarbejde om jule- og 5.maj-arrangementer i Mindelunden. Det britiske orkester spillede bl.a. »Prins Jørgens March«, »Danmarks Frihedssang« og »Altid frejdig«.

Senere kørte orkestret til svømmehallen Haraldslund, hvor der var middag med deltagelse af flere medlemmer af modstandsgrupperne.

EFTERLYSNING

Aalborgafdelingen af De Erhvervshæmmede vil gerne i forbindelse med kammerater, der deltog i en himmelfartstransport fra Frøslev til Aalborg først på året 1945.

Tyskerne glemte imidlertid at koble vognen fra i Aalborg, så den fortsatte til Birkelse. De 10 mand blev afhentet her og i salatfad kørt til Aalborg. Man vil gerne i forbindelse med en eller flere af deltagerne. Det er nævnt, at der måske var 4 præster med i transporten.

Man bedes henvende sig til Børge Jensen, Centret, Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19.

REGISTRERING AF KZ-FANGER

Formanden for Sjællands-afdelingen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen har taget et enestående initiativ og er gået i gang med en landsdækkende eftersøgning og registrering af KZ-fanger, ikke mindst for at finde frem til dem, der ikke er blevet registreret i forvejen gennem Frihedsfonden eller anerkendt efter erstatningsloven. I det omfang, det er muligt, vil man også søge at finde frem til søfolk, der under krigen sejlede i allieret tjeneste, og som nu har behov for hjælp.

Ove Laursen har i denne forbindelse bedt os offentliggøre følgende: - Arbejdet foretages sideløbende med vort opsøgende sociale hjælpearbejde, neutralt og upolitisk.

Vi er ikke ude efter at samle medlemmer. Tværtimod er det meningen at finde dem, der mangler, og bede nærmeste forening tage sig af sagen og indsende den til Frihedsfonden.

I 1970 bad vi Frihedsfonden og Sikringsstyrelsen om at få revideret dødssagerne, men det var umuligt, bl.a. på grund af personalemangel. Men resultatet er, at vi selv har fundet enker i 1978, der kunne have fået pension allerede fra 1970.

Vi har fundet medlemmer af foreningerne, der har været døde i 5 år, KZ-fanger med alm. invalidepension, og mange andre tilfælde, hvor Sikringsstyrelsen omgående ville have givet pension fra den dag, sagen var anmeldt.

Vi kan kun gennemføre arbejdet, hvis alle

foreninger vil samarbejde og bede medlemmerne hjælpe med at finde frem til de sidste.

Skulle nogen have lyst til at støtte arbejdet økonomisk, tager vi med glæde mod store som små bidrag på giro 5 64 40 89. Ove Laursen, Moseskrænten, Ganløse Bund, 2760 Måløv - tlf. (03) 18 30 46.

GESTAPOFANGERNE

9. april på Rådhuspladsen

Landsforeningen Gestapofangerne holdt den traditionelle mindehøjtidelighed på Rådhuspladsen 9. april under ledelse af næstformanden Erik Beermann. Efter 2 minutters stilhed kl. 12 gik man ind i Rådhushallen, hvor Københavns kommune havde lagt en krans ved mindesmærket.

Erik Beermann holdt en kort tale og sagde bl.a.:

- Vold og undertrykkelse i de 5 forbandede år under den tyske besættelse, er årsagen til, at vi mødes her 9. april for at mindes de danske, der bukkede under for den tyske terror. På landsforeningens vegne takker jeg alle, der er kommet til stede.

De fleste af os husker denne grusomme tid, men der er unge til stede, som ikke oplevede den tid. Vi ønsker af hjertet, at ingen af de unge vil opleve en så ond tid. Landsforeningen vil, så længe der er nogen af os tilbage, mindes 9. april.

Derefter nedlagde landsforeningens sekretær Axel Lauritzen foreningens krans ved mindesmærket, og højtideligheden, der havde ca. 500 deltagere, afsluttedes med »Altid frejdig«.

Axel Lauritzen

HANNOVER-STÖCKEN

Hannover-Stöcken-gruppen afholdt generalforsamling i Horsens den 21. april. Som vi plejer, samledes vi først ved mindestenen ved Klosterkirken, hvor Verner Christensen smukt omtalte vore døde kammerater og nedlagde en krans til deres minde. Den lille højtidelighed afsluttedes med, at vi sang »Altid frejdig, når du går«.

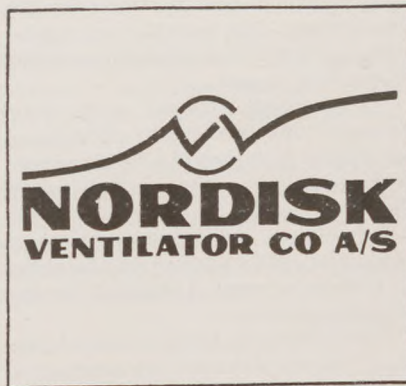
Vores ordinære generalforsamling afholdt vi på Jørgensens Hotel. Her mindedes vi de i årets løb døde 2 kammerater, Jens Anton Jensen og Christian Brønnum.

I formandens beretning om gruppens arbejde i det forløbne år omtalte han det gode samarbejde, vi har med de øvrige fangeforeninger.

Som sekretær nyvalgte Ove Lykkeberg, øvrige valg var genvalg.

Efter generalforsamlingen havde vi festlig sammenkomst med vore damer - og vi glæder os alle til at mødes igen næste år.

Sekretæren

EMBORG

International handel med dybfrost specielt kød - fjerkræ - fisk.

Produktion og markedsføring af mejeriprodukter i afrikanske lande.

Produktion og eksport af malt til ølbrygning.

Teknisk know how i forbindelse med etablering af bryggerier, slagterier, køle- og frysehuse samt mejerier overalt i verden.

Hovedkontor: Hasserivej 139
9000 Aalborg, telf. 08 - 13 12 23

FORENINGERNE

NEUENGAMME

SAMMENSLUTNINGEN

Fra bestyrelsesmødet i marts:

Der var en del afbud til mødet på grund af sygdom, så mødet var relativt kort. Bestyrelsen genvalgte enstemmigt Erik Beermann til næstformand.

Formanden meddelte, at de på repræsentantskabsmødet vedtagne udtalelser var afleveret. Udtalelsen om videreførelse af Frihedsfonden var også sendt til partierne i Folketinget, og foreløbig har den socialdemokratiske partigruppe svaret, at henvendelsen vil blive behandlet af gruppen.

Det undersøges stadig, om der er mulighed for at gennemføre et fangestævne i efteråret, men dels er det svært at finde en ledig og egnet højskole el. lign., og dels er der store prisstigninger. Det oplystes, at Landsforeningen af Erhvervshæmmede har landsmøde i København i august.

Fra bladudvalget oplystes, at der nu er gentegnet 1910 abonnenter på bladet, og der mangler gentegning af 4-500 abonnenter, så der er stadig en opgave i at finde frem til dem i foreningerne.

Det vedtoges, at Fangesammenslutningen til efteråret dækker udgiften ved udsendelsen af et ekstra nummer af »Pigtraad/Gestapofangen« i november.

Efter det egentlige bestyrelsesmøde holdtes møde i rekreativsfonden, hvis beretning var gengivet i sidste nummer af vort blad. Fangesammenslutningens bestyrelse havde i forvejen genvalgt fondens bestyrelse, der består af Oskar Verner, Bernth Johannesson, Poul Nielsen, Lilian Olsen og Solveig Skjøtt.

Fra bestyrelsesmødet i april:

Der er stadig intet nyt om Frihedsfondens videreførelse, men Fangesammenslutningens formand vil i nær fremtid rejse spørgsmålet overfor socialministeren.

Der holdes i maj to internationale fangemøder i Danmark. Den internationale Sachsenhausenkomité holder møde i Nordsjælland med ca. 100 deltagere. De ca. 75 udenlandske gæster modtages på Københavns Rådhus, og der holdes en reception i Byggefogens Samvirke. Mødedeltagerne vil ligeledes besøge Mindelunden i Ryvangen.

Den internationale Neuengammekomité holder møde i Thisted. Deltagerne indkvarteres på Morup Mølle kro, og der holdes et møde på Nors Hovedgård.

Der aflægges beretninger fra generalforsamlingen i Theresienstadtforeningen, Stutthoffforeningen, Buchenwaldforeningen,

Neuengammeforeningen og Dachauklubben.

Max Gritzmann omtalte frifindelserne i Majdanekprocessen, og det drøftedes, hvilke skridt der eventuelt bør tages fra dansk side. Man ville dog foreløbig afvente de to internationale fangemøder i maj.

Gestapofangerne havde som sædvanlig holdt en kort højtidelighed på Københavns Rådhus, hvor Erik Beermann talte.

Neuengammeforeningen havde haft en vellykket tur til Polen med ca. 50 deltagere med besøg bl.a. i Majdanek.

Fra bladudvalget oplystes, at der nu er gentegnet ca. 2100 abonnenter, hvilket vil sige, at ca. 400 abonnenter endnu ikke er gentegnet. Foreningen må prøve at få flest muligt til at tegne nye abonnenter med den kvalitet, bladet nu har.

Neuengammeforeningen oplyste, at foruden den sædvanlige højtidelighed 20. april ved Helligåndskirken ville jyske repræsentanter samme dag nedlægge en krans i skolen ved Bullenhuser Damm i Hamborg, hvor 20 børn blev dræbt af SS umiddelbart efter de skandinaviske fangers borttransport med de hvide busser.

De Erhvervshæmmede i Odense holder 4. maj sammenkomst med fællesspisning, og 5. maj nedlægges krans i Ansgar Anlæg og ved den fynske modstandsbevægelses fælles mindemærke på Frøbjerg.

Richard Andersen, Odense, oplyste i øvrigt, at der efter Holocaust havde været et stigende antal skoleforedrag om KZ-lejrene og nazismen.

Theresienstadtforeningen havde fremstillet et kasettebånd, der foreløbig har været udlånt til 20 skoler.

I mødet deltog formanden for Bernadottegården i Roskilde, Jacob Jensen, samt arkitekterne Børge Andresen og Hemming Theisen. De forelagde to planer om udbygning af Bernadottegården. Der var enighed om at anbefale en plan, hvorefter udbygningen sker efter den oprindelige skitse, d.v.s. opførelse af 3 nye blokke i lighed med de bestående 4 blokke. Der kan her skaffes plads til 60 beskyttede boliger. Planerne skal nu forelægges Bernadottegårdens bestyrelse og Roskilde kommune.

KSIAZKA

Rejsen til Polen

Lige så vanskeligt for forstå ovenstående skrittegn er sproget, vi hørte i det polske land, som har oplevet omskiftelser, som vi danske og vel også vore norske venner har vanskeligt ved at fatte. Gennem århundreder er Polen delt og inkorporeret i de store naboers interesseafærer. Den sidste verdenskrig, som begyndte med nazihærenes overfald i Polen, var vel uden sidestykke.

Polska, som betyder fladland, stiftede vi snart bekendtskab med, idet vor første strækning i landet Swuncki/Poznan måtte forøges med 90 km grundet voldsomme oversvømmelser. På denne strækning var selskabet, 40 danske og 4 norske, rystet godt sammen. Det lykkedes, aftenen før på skibet fra Tuborg havn.

Det var rart at møde venner og kammerater og opleve, at selv de ældre var ved godt helbred, ligeledes at høre det norske mål - Nanna Askeland førte an, så det var herligt. Med Mogens Pedersen, vognmand Verner Christensens komfortable bus, vor usædvanlig dygtige og hjælpsomme chauffør Mogens, og af den polske guide fra rejsebureauet Orbis, »George«, fik vi læst og påskrevet om geografiske og historiske seværdigheder.

Selv om turens fjerneste mål var Lublin - så der tilbagelagdes lange strækninger - fik vi et godt indtryk af det kæmpeværk, der er udført af det polske folk for at opbygge de ofte totalt ødelagte byer. Mindeplader i uendelig mange huse, der f.eks. markerede, at over hundrede mennesker i den pågældende ejendom havde måttet afgive deres lejlighed til herrefolket, som kvitterede ved at nedskyde beboerne på gaden udenfor huset.

KZ-lejren Majdanek, Pawiakfængslet, Warszawa-ghettoen, hvor vi sammen med polske modstandsfolk nedlagde krans, ligesom besøget i Gestapos hovedkvarter, og det talende vidnesbyrd om den grufulde behandling af anderledes tænkende: træet udenfor ruinerne af Pawiakfængslet, dette virkede som den eneste mindeplet for hundredtusinder af forsvundne, myrdede og torterede landmænd.

SAMMENSLUTNINGENS EMBLEM

er nu udsolgt. Derimod kan Fangesammenslutningens smukke mærkat endnu købes, pris 10 kr. for 5 mærkat-ark. Indsend beløbet til Fangesammenslutningen, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro nr. 5 11 79 17.

Højtideligheden ved vagtskiftet ved den ukendte soldats grav viste os det polske folks store respekt for dets fortid.

I Majdanek KZ-lejren, der står som i rædselstiden under nazis herrevælde, med alle de talende vidnesbyrd: bunker af civilt tøj, briller, fodtøj, proteser, legetøj. Her rejste fangerne under tvang en sejrssøjle med tyske ørne, der spejdede ud over de fordømtes sidste stoppested. Men deres bødler vidste ikke, at denne søjle indvendig rummede aske fra krematoriet, og at den for kommende, forhåbentlig lysere tider for Polen, blev mindepladsen for nazitidens hundredetusinder af ofre.

Vi lagde kranser her fra Neuengammeferien i overværelse af en ung polsk studerende med nazitiden som studieobjekt og Hedwig, en gammel fange fra lejren, der overlevede ved at flygte fra en fangetransport og gå 700 km i krigens værste tid for at nå hjem.

Lignende højtideligheder holdtes ved

Pawiaktræet, Gestapos hovedkvarter med den berygtede »sporvogn«, hvor fanger afventede forhør, ofte i dagevis i dyb tavshed, der gav dem anledning til at høre kammerater, der afhørtes ved siden af efter Gestapos metoder. Endelig ved den ukendte soldats grav i Warszawa i overværelse af vor tidligere fangekammerat fra Neuengamme, Suchewiak, der var vor gæst og taler ved en kammeratskabsaften på hotellet, hvor vi boede.

Lad os slutte dette rejsereferat med at sige, at selv om det vil vare en tid, inden alle disse indtryk har sat sig, er der lyse og gode minder fra 1. kl. hotelophold, brilliant mad - det polske køkken er ikke for intet »søster« til den franske gastronomi, og de to blandedes i 1700-tallets Frankrig, da polsk og fransk kongeblood ligeledes blev blandet.

Vi er alle Neuengammeferien stor tak skyldig for, at den arrangerede denne mindeværdige tur, som giver stof til eftertanke langt frem i tiden.

Bjørn Nielsen

KZ-fanger drøfter fælles modtræk mod nazi glorificering

Af redaktør Egon Havbo

Villy Mørk Jensen, Sjørring, yderst til venstre var en af arrangørerne af week-endens konference i Thisted. Her ses han sammen med den russiske Vladislav Baranovich, Aubry Renee, Belgien, formanden for den danske landsforening E. H. Grome, København, ærespræsidenten i den internationale KZ-fangeforening, Lucienne Bouffieux, Frankrig, og generalsekretær i den internationale organisation Fritz Bringmann, Vesttyskland.

Fremtrædende KZ-fanger fra en række europæiske lande holdt 17.-20. maj konference i Thisted for at planlægge indretningen af et Dokumentar-Hus i den tyske rædselslejr Neuengamme.

Desuden drøftedes fælleseuropæiske forholdsregler over for den tiltagende glorificering af den tyske nazisme og udsigterne til, at naziforbrydere skal være straffri fra 1980.

De fremtrædende KZ-fanger var alle præsidenter eller præsidiemedlemmer for KZ-forbundene i deres hjemlande. Blandt disse var således en tysk professor, en polsk historiker og direktør, en kvindelig belgisk dommer, en

czekisk juridisk doktor, tre medlemmer af det sovjetiske krigsveteranforbund, den kvindelige franske præsident for KZ-fangerne, den tyske generalsekretær for KZ-fangerne (11 år i fængsel) og en række fremtrædende danske modstandsfolk og KZ-fanger med landsforeningens formand E. H. Grome, København, i spidsen.

Ved en sammenkomst på rådhuset i Thisted inden konferencen fik borgmester Holger Visby overrakt nogle kostbare Bruxelles- kniplinger og en Moskva-krigsmindemedalje.

Det fremgik af de tidligere KZ-fangers beretninger, at det tyske administrations-

apparat ser med foragt på landets egne forhenstående KZ-fanger. Forklaringen er den, at de gamle nazister stadig behersker administrationen, oplystes det. Mens tidligere nazi-officerer inden for SS - herunder også krigsforbrydere - får pensioner på flere tusinde D-mark, spises KZ-fangerne af med kummerlige og nedværdigende pensioner.

Samtliga deltagere i konferencen i Thisted var stærkt præget af de lidelser, de har gennemgået, og de rædsler, de har været vidner til. Af godt 100.000 fanger i Neuengamme-lejren, heraf ca. 5000 danske, blev ca. 60.000 dræbt.

Pilgrimsfærden til lejrene ved Ems kanal og Neuengamme

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme vil også i år gennemføre denne færd til de tidligere koncentrationslejre ved Meppen, Dalum og Versen samt Esterwegen med afslutning ved monumentet i Neuengamme. Turen vil blive gennemført i dagene lørdag den 7. september og søndag den 8. september 1979.

Også i år vil vi leje en turistbus til færd. Men de der ønsker at køre i deres egne personvogne er også meget velkomne. Der vil blive reserveret værelser i Meppen og i Delmenhorst.

Vi opfordrer vore medlemmer til allerede nu at reservere dagene 7. og 8. september, således at vi også i år kan møde mange danske i Meppen.

Tilmeldelse til Ib Lærche. Senest 1. august 1979, hvis man ønsker hotel.

Bestyrelsen

Folke Bernadottedetachmentet og Neuengamme-foreningens fælles 5. maj arrangementet

»Det må jeg sige, det burde vi gøre noget otte-re. Selvfølgelig behøver det ikke at være hver lørdag - men f.eks. bare én gang om året. Dersom det hen ad vejen rygtes, hvor godt det var, vil vi til sidst kunne fylde hele Europa-færgen.«

Vi var 34 svenske hædersmænd fra De hvide Busser og 172 danske, heraf 68 fra Jylland, heriblandt repræsentanter fra Jyllandskorpset.

Jan Tingdal bød velkommen og bemærkede med glæde den store tilslutning til arrangementet, kom med nogle praktiske bemærkninger og sluttede med at håbe, vi ville få en hyggelig og kammeratlig tur, og det var vi på det tidspunkt allerede i fuld sving med.

Holger Grome takkede vore svenske redningsmænd for initiativet til denne tur, og og-

Provinsbankens Kontosamler gi'r økonomisk overblik

PROVINSBANKEN

- til at tale med

så fordi de i sin tid hentede os, for det står helt klart i dag, at var vi ikke blevet hentet, havde vi været om bord på Cap Arcona, Thielbeck eller Athen - og omkommet.

Begge taler var prisværdig korte, og vi gik i gang med spisningen. Hver især købte drikkevarer efter ønske. Bagefter dans i salonen og udskænkning i baren, snak og hygge på kryds og tværs svensk/dansk og dansk/svensk. Nogle mødte den chauffør, der havde hentet dem, og andre en fangekammerat, de ikke havde set siden krigen. I Grenå måtte vi sige farvel til alle fra Jylland, og vi andre, som så skulle tilbage til Helsingborg, kunne gå til køjs - men det gjorde vi ikke!

Og så må jeg lige tilføje, at Jørgen Tingdal fik overrakt en gave fra Jyllandskorpsen.

Jørgen Lind

BEFRIElsen FRA NEUENGAMME

Landsforeningen af KZ-fanger afholdt sit årlige mindemøde ved monumentet for den ukendte koncentrationslejr fange ved Helligåndskirken i København fredag den 20. april 1979 kl. 19.

Trods det barske aprilsvejr var det en stor forsamling, formanden E. H. Grome kunne byde velkommen. Formanden gav ordet til

årets taler, salgschef Jørgen Lind, Farum, der udtalte:

- 3. april 1944 skulle jeg i Hjemmefrontens hovedkvarter i Købmagergade hente en kode »Dora Geret«, som jeg skulle have med til Sverige dagen efter, for jeg havde en aftale med Helsingør Kjør - som havde åbnet sin egen lille private færgeforbindelse i anledning af krigen.

Den aftale kunne jeg desværre ikke holde, for da jeg ringede på i Købmagergade, gik døren gæstfrit op på vid gab, og en fremmed herre med maskinpistol trådte hen i døråbningen.

Fra etagen ovenover kom der ned ad trappen to herrer - også med maskinpistoler. Det var jo lidt overvældende. Det var den eneste gang, jeg ikke havde overholdt vores aftale om at ringe i forvejen og føre kodesamtalen - som fortalte mig, at kysten var klar, men det var altså den ene gang for meget.

Og det resulterede i en lærerig rejse igennem Dagmarhus, Vestre Fængsel, Froslev og koncentrationslejrene Neuengamme, Husum, Wittenberge v. Berlin, Hannover-Ahlem, Hannover-Stöcken. Derfra med Bernadottes hvide busser tilbage til Neuengamme og derfra hjem.

• Lige efter krigen blev jeg af min gamle skole opfordret til at komme og fortælle foreningen af gamle elever om mine »oplevelser«, som man kaldte dem - i tyske koncentrationslejre. Da jeg var færdig med talen, gik ord-

styreren op og takkede mig - men han mente nu nok, at fantasien var løbet lidt af med mig, men hvis bare halvdelen var rigtigt, måtte det nu alligevel have været en skrap omgang.

• Jeg var mållos, men senere kom jeg til den erkendelse - at dersom man ikke selv har oplevet det, må det have været svært at tro på alle de uhyrligheder, som vi hjemvendte kunne berette om.

I dag er så meget dokumenteret gennem bøger - retssager - interviews - radio og dokumentarfilm i TV, og vore beretninger er nu nemmere at kapere. Alligevel er der dog stadig nogen, der benægter de dokumenterede beviser - og melder sig under de ny-nazistiske faner og påstår, at det er løgn alt sammen og siger: De, der døde i koncentrationslejrene, døde en naturlig død. Jeg kan dog oplyse, at af de 106.000 nummererede fanger, som har været i Neuengamme, døde 55.000 - 58,4 pct. åbenbart en naturlig død - hertil kan i øvrigt lægges 30.000, som man ikke ved, hvor de er blevet af.

Pokker forstå dem ny-nazisterne. Er de vildledte, eller dumme - eller kan de virkelig være nazister i sjælen?

• Her, hvor vi står, står vi på støvet fra 2 urner fra ukendte KZ-fanger - en brøkdal af det bjerg af aske, nazisterne afstedkom.

At vi gør det i dag, er for at mindes vore kammerater, som ikke nåede den sidste hvide bud, som gik fra Neuengamme den 20. april 1945.

De ligger i asken, eller i bjerget dernede, og hver håndfuld aske burde være en appel til mennesker om at være menneskelige.

Jeg har sammenfattet mine tanker i et lille digt - og det vil jeg slutte med:

*At dø ung - er svært
fortrød ikke - men
fortvivlede, sorgfulde
døde de
de misted - far, mor,
kone - børn.*

*De misted hvad endnu
ej var levet.
Knust af mennesker
i kampen for mennesket
- døde de.*

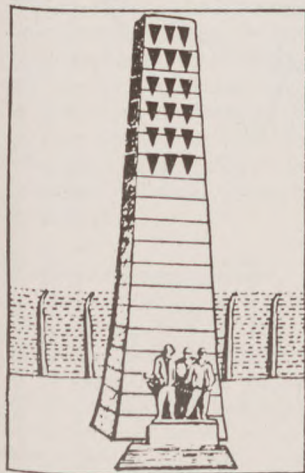
*I kampen for det, de
havde kært,
som vi har kært
forgæves...
det afgør jeg - og du.*

Efter Jørgen Linds tale nedlagdes kranse og blomster, og de fremmødte sang »Altid frejdig«.

• Efter mødet samledes man til kammeratligt samvær i »Det lille Apotek«. Her var der fuldt hus i de trange lokaler, og man enedes om næste år at finde frem til bedre egnede lokaler.

SACHSENHAUSEN

Internationalt stævne i Nordsjælland

Kommuniké

Den internatioanel Sachsenhausen-Komité gennemførte fra 4.-6. maj i København sin turnusmæssige plenarforsamling. Repræsentanterne fra 14 nationale foreninger besluttede enstemmigt:

1. At sende en skrivelse til præsidenten for den tyske forbundsregering med indtrængende anmodning om, at der drages omsorg for, at straffe for mord, begået af naziforbrydere ikke forældes.

2. Man sender en observatørgruppe til Bonn til disse debatter om forældelse.

2. Man ønsker at støtte de internationale initiativer mod rehabilitering af nazismen, ligeledes støtter man forbudet mod nazipropaganda og tager afstand fra SS-organisationer og alle neonazistiske organisationer.

4. Man anbefaler de nationale foreninger at søge endnu bedre kontakter til ungdommen i kampen mod fascismen og neonazismen.

5. Man vedtog en resolution mod stationering af nye våbensystemer i europæiske lande og går ind for fuldstændig afrustning.

6. Man protesterer over for landsretten i Düsseldorf, overfor forbundsretten samt overfor justitsministeren for Nordrhein-Westfalen mod frikendelse af massemorderne i KZ-lejren Majdanek, til trods for utvetydige vidneudsagn.

7. Man vedtog at sende en delegation til verdensstævnet for afrustning i Rom i dagene 18.-20. oktober. Man ønsker derved at støtte stævnet.

• Denne udtalelse er så koncentreret og samtidig så omfattende, at man kunne nøjes med at bringe denne, men kammeraterne forventer nok også et referat af stævnet.

Man samledes på Tidens Højskole, der ligger nær Istedrødvejen ud mod Sjælsø. Den er indrettet i en gammel herregård. Der er mange gamle bygninger, og man er i færd med at modernisere flere af dem, men da man har opdaget, at det vil blive meget dyrt, ser man sig faktisk om efter andre bygninger.

Der blev holdt et meget stort antal taler, og

der blev af nogle udfoldet en overordentlig stor veltalenhed. Flere af talerne skildrede de nationale forhold, men det, som udtales i kommunikeet, var dog et gennemgående træk i de fleste taler.

Beretninger fra flere lande

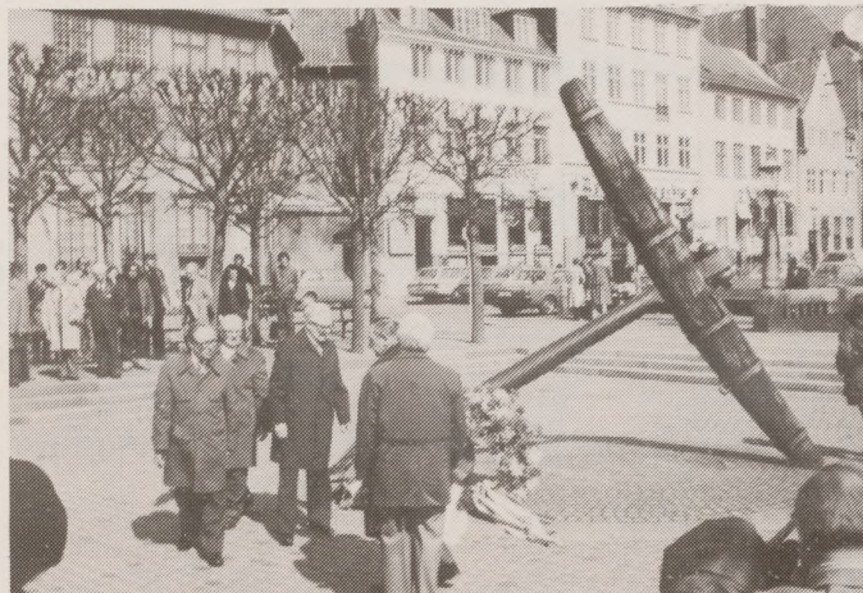
Lad mig kort gengive det mest særprægede:

Pastor, dr. theol. Werner Koch, Vesttyskland: - Modtanden mod nazisterne i Vesttyskland er vokset, og de gamle SS-ere kan ikke længere holde deres stævner ugenert. Mange unge spørger i dag: Hvad har vore forældre og bedsteforældre vidst? De slutter op om fredskorpset: Soningsaktionen, men vor kamp er ikke til ende. De kræfter, der bragte Hitler til magten, er stadig til stede.

Martin Gauslá, Norge, bragte hilsener fra hjemlandet. Man var her som medlemmer for

Under besøget på Bernadotttegården i Roskilde fik Harry Naujoks en passiar med forstander Torben Nielsen.

ISK-stævnet besøgte også mindeankeret i Nyhavn. Fra venstre generalsekretær Hein Külckens, den tidligere lejrældste Harry Naujoks, Nikolai Scheklakow, formanden Charles Desirat, Frankrig samt Oskar Verner (med ryggen til).

1:5000 (échelle du plan original)

MIT GELÄNDEAUFNAHME UND
GEPLANTEN BARACKENLAGER FÜR 1/3 HAUPTZEUGAMT
1/3 KRAIFFABRIK - DEPOT, 1/3 NACHRICHTENZEUGAMT
UND AMT B III

86

første gang og håbede på at kunne rejse hjem med gode inspirationer. Han skildrede hjælpearbejdet især gennem Krigsinvalidforbundet. »Hos os har neonazisme og neofascisme ingen betydning.«

Karl Stenzel, Østberlin: Med stolthed kan vi sige, at hos os er fascismen besejret. Der er ingen gamle ledende nazister i de ledende organer, og de tidligere nazister er straffet. Hos os lever endnu 675 tidligere fanger fra Sachsenhausen.

Holland: Reaktionen har haft heldet med sig til at så splid inden for modstandsbevægelsen.

Oskar Verner: Vi var 235 danskere i Sachsenhausen. Mange af dem er syge. Vore organisationer omfatter 3000 medlemmer. Vi må være enige i vore udtalelser. Vi har haft held til at skabe bedre sociale forhold end før for vore skadelidte kammerater.

Luxembourg: Vi gennemførte retsopgøret på 2 år, så vi har ikke problemer på dette område.

Harry Naujoks, Vesttyskland: Tro ikke, at vi kan affærdige de unge ved flokler. Vi må altid gentage vort budskab, men vi må hele tiden bruge nye argumenter.

Desirat, Paris: Vi har en bog på trapperne. Den vil være med til at styrke fronten. Vort hovedformål er en kamp for større menneskelighed.

En særlig tak til Danmark

Han bragte en særlig tak til Danmark for den broderlighed og forståelse, stævnet havde mødt. Ingen vil lade mindet om dette stævne gå i glemmebogen. Vi takker for dette broderlige stævne.

Noter

Under stævnet blev der fortalt mange historier, og der faldt mange bemærkninger, der vil huskes f.eks.: Det er forbløffende, så gennemorganiseret arbejdet er i Danmark.

En nordmand: En SS'er spurgte mig i lejren, hvad vi ville gøre ved fangevogterne, når de efter krigen kom på besøg. Svar: Vi vil gøre det så hjemligt som muligt for jer med pigtråd, galge og dødsrationer. Det kan du da ikke mene, lød svaret - og så var den samtale ikke længere.

Velkomst ved borgmesteren

Ved modtagelsen på Københavns Rådhus blev stævnet budt velkommen af skoleborgmester, professor Nebelong. Han udtrykte sin glæde over, at de udenlandske gæster ville få Danmark at se i al sin forårsskønhed.

Formanden Charles Desirat takkede for velkomsten, og sagde bl.a.: Venskab, broderlighed og solidaritet var årsagen til, at så mange overlevede. I dette sammenhold har danskerne en plads i første række.

Under besøget i Mindelunden fortalte Johannes Fosmark på tysk om stedet, og dr. theol. Werner Koch sluttede sin gribende tale med at sige: Vor kamp er en kamp for et Europa med større menneskelighed.

Der var iblandt stævnedeltagerne naturligvis mange hvide toppe, men man så sige, at de enkelte bar deres alder med værdighed.

Og så bør det nævnes, at Oskar Verner flere gange hørte tak og lovprisning for det store arbejde, han havde lagt i stævnet. Han har arbejdet på det og for det gennem lang, lang tid.

F-k

STUTTHOF

ÅRSMØDE

Stutthofforeningen holdt som sædvanlig årsmøde i marts, i år ovenikøbet den 10. marts. På denne dato i 1945 blev hovedparten af

Stutthoffangerne under en frygtelig døds-march, hvor mange — deriblandt også flere af de danske fanger — blev skudt af de ledsagende SS-vagter, befriet i selve frontlinien af sovjetiske soldater (de hvide busser nåede på grund af krigshandlingerne ikke så langt mod øst).

Mødet, der havde samlet over 40 deltagere, indledtes med en af slagsangene fra lejren »Kammerat, signalet lyder«.

Formanden, Helge Kierulff, indledte beretningen med mindeord over de kammerater, der var døde siden sidste år, deriblandt Einar Berthelsen, der var med til at stifte foreningen og i alle årene medlem af bestyrelsen. Efter en kort debat, hvorunder Frode Toft berettede om arbejdet i Fangesammenslutningen, blev beretningen enstemmigt godkendt.

I ethvert IBM kontor findes der noget, som kan udkonkurrere enhver datamaskine.

Det er så avanceret, at selv ikke vore tekniske eksperter forstår, hvordan det virker.

Behandlet med venlighed og omhu kan det fungere i mere end 70 år - uden service.

Det har sat IBM i stand til at løse problemer, der engang forekom uløselige...

Og modellen bliver aldrig forældet.

Vor respekt for det og de uendelige muligheder, det giver, har fået os til at opbygge vor egen organisation omkring det.

Rigtigt anvendt vil det sikre fremtiden for os alle.

Det er enestående, og dets værdi kan ikke overvurderes.

Det er styrken bag IBM. - Det er den menneskelige hjerne.

IBM

Hovedkontor: Nymøllevej 91, 2800 Lyngby. 02 - 88 55 11

Den fungerende kasserer Ingemann Berthelsen aflagde regnskab, der ligeledes blev godkendt.

Formanden blev genvalgt. Til ny sekretær valgtes Gotlieb Hansen og til kasserer valgtes Ingemann Berthelsen. Som nyt bestyrelsesmedlem valgtes Egon Gissel (det var en udvidelse af bestyrelsen). De øvrige bestyrelsesmedlemmer, Ragnhild Andersen, Villy Fuglsang og Frode Toft genvalgtes, og til revisor valgtes Rene Høgstedt og Alfred Jensen.

Det vedtoges at sende hilsen til nogle syge kammerater, ligesom det blev vedtaget, at foreningen til efteråret skal sende et par repræsentanter til Gdansk (Danzig) for at gennemse det Stutthof-arkiv, der er oprettet af den polske fangeforening i samarbejde med Stutthof-museet.

Efter årsmødet var der fællesspisning og kammeratligt samvær. Og det blev alt i alt en hyggelig og munter dag i kammeratskabets tegn, en dag, der for fleres vedkommende varede døgnet ud.

-t

THERESIENSTADT

Generalforsamling

Theresienstadt-Foreningen holdt den 28. marts generalforsamling, hvor Max Gritzman valgtes som ny formand. Bestyrelsen fik iøvrigt følgende sammensætning: næstformand Salle Fischermann, sekretær Sonja Gritzmann, kasserer Birgit Fischermann og som bestyrelsesmedlemmer Poul Brandt, Benny Cholewa og Johan Grün.

God modtagelse i skolerne

Et bånd fortæller på 35-40 minutter mangt og meget om Theresienstadt

Foranlediget af Holocaust filmen, der som bekendt blev vist i dansk fjernsyn i begyndelsen af marts i år, blev jeg opsoget af en lærer fra Kirsebærhavens skole i Valby en tidlig søndag morgen i midten af marts måned.

Han spurgte mig, om jeg ville lade mig interviewe på et bånd om min flugt i 1943, tilfangetagelsen, opholdet i Theresienstadt m. fremhævelse af særlige episoder, samt om hjemtransporten. Båndet ville blive kørt for elever 6.-10. klasser, da der — meget naturligt — var et stort behov for at få fortalt om en dansk fanges beretning fra Theresienstadt på det tidspunkt, idet de fleste skoler var gået ind for at få flere oplysninger om dette emne til brug for deres undervisning i historie under 2. verdenskrig.

Det gik jeg så med til, og vi fik indtalt et bånd, der varede i ca. 35-40 minutter, og det blev en stor succes. Der blev sat en notits i bladene »Folkeskolen« og »Københavns

Kommuneskole«, og resultatet er, at vi indtil nu har leveret 78 bånd til skoler, biblioteker og lærere over det meste af landet.

Vi i Theresienstadtföreningen har været meget glade for den interesse, der er vist for båndet, der blev sendt ud med et følgebrev, og der har været forespørgsler fra skoler, om eleverne kunne få samtaler med mig efter sommerferien, da der var elever, der havde flere ting at spørge om, og der vil eventuelt blive arrangeret møder på skoler senere på året.

Vi er også interesseret i, om der eventuelt er nogle af vore kammerater, der har kendskab til skoler, der ønsker at erhverve båndet (kr. 16,00 incl. porto), idet der sikkert er nogle skoler, der ikke fik nået at læse om båndet. Jeg henviser også til den artikel i Pigtraad/Gestapofangen nr. 7, december 1978, hvor V. Mørk Jensen, Sjørring, Thisted, under overskriften »Husk skolerne«, søger nogen, der har lyst og held, kan gøre et stykke arbejde for at udbrede kendskabet til bl.a. KZ-lejre, ved at kontakte vore skoler landet over. Det er vi nu begyndt på og er villige til at komme rundt og fortælle om dette Ragnarok.

Johan Grün

LÆSERBREV

Om dansk ny-nazisme

I april bragte Pigtraad-Gestapofangen en artikel om dansk nynazisme. Dens indhold virker nok lidet troværdig, men desværre er det kun alt for sandt, som undertegnede kan bekræfte ud fra egne oplevelser.

Med anledning i Holocaust-serien holdt Herning Junior Chamber i april en diskussion. Der var tre indledere, deriblandt i mangel af bedre undertegnede som repræsentant for KZ-fangerne. En af de to andre indledere var en ca. 32-årig læge H. Chr. Krog Pedersen. I sit indlæg og diskussionen kom han med ganske artige udtalelser.

Som opvarmning omtalte han og lod cirkulere eksempler på den trykkeri- og fordelingsvirksomhed, hans gruppe udfører. Ren og skær nazipropaganda, oftest fra Tyskland, selv om han påstod ikke at tilhøre et nazistisk parti, men blot en gruppe, der søger sandheden om 2. verdenskrig og det 3. Rige.

Som venteligt fortalte han den undrende forsamling, at der ikke blev begået masse-mord på jøder i Auschwitz eller andre KZ-lejre. Ganske vist fandt de allierede forfærdelige forhold i Bergen-Belsen, men det skyldtes sammenbruddets forvirring, hvor tyskerne havde måttet føre fanger med sig fra øst og vest, og disse fanger havde været lusede og sy-

ge af f.eks. tyfus. For tydeligheds skyld blev det siden forklaret os, at når der døde en del KZ-fanger, så skyldtes det deres egne til fangenskab medbragte epidemiske sygdomme m.v., men ikke sult.

Omvendt havde de allierede ikke rene hænder. Katyn blev gravet frem og en påstand om, at amerikanerne ikke søgte at fange SS-vogterne, men blot skød dem ned. Herhjemme havde vi ladet tusindvis af tyskere dø af sult i flygtningelejrene, f.eks. i Oksbøl!!

Ikke et øje var tort! Men toppunktet blev dog hans udrødning i egenskab af læge: Under uddannelsen i Århus havde han specielt studeret arvelighedsforhold og var nået til, at det enkelte menneskes adfærdsmønster alene bestemmes af arvelighedsfaktorer. Følgelig bør man for enhver pris undgå racekrydsninger, som f.eks. i New York. Her begås mange forbrydelser, men her er også en stor negerbefolkning og en masse ukontrollerede krydsninger.

Tro ikke, at der er tale om et vildledt menneske, der talte i god tro. Hver gang han blev imødegået, undlod han at diskutere, men gik straks over til et andet emne. En trøst var det dog, at forsamlingen var rystet og fjendsk overfor ham. Hans race teorier blev grinet ud, og en tilstedeværende læge sluttede sit indlæg med at prise sig lykkelig over ikke at være uddannet i Århus.

Nynazisternes flok er lykkeligvis lille, og hvis vi dømmer ud fra Herningboernes reaktion, vil det også fremover være en lille og betydningsløs flok.

Georg Schlätzer

Oskar Verners åbne brev til TV om Holocaust

Langt hen ad vejen ret enig med dig i dine betragtninger. Dog mener jeg, du gør dig skyld i alvorlige forglemmelser. Du nævner Berufsverbot i Vesttyskland, men burde i samme forbindelse have taget Sovjetunionen, Østtyskland, Polen og Tjekkoslovakiet med.

Du angriber vesttyske domstoles behandling af krigsforbrydere, javel!! Men er du uvidende om, at fremstående Gestapofolk også har opnået topposter i Østtyskland?

Hvorfor forarges du ikke over Sovjetunionens behandling af jøder, der ønsker at udvandre, eller af behandlingen af »politiske afvigere«. Hvad mener du om Polens afvisning af svenske og danske jøder ved indrejse i Polen, hvortil de oven i købet var inviteret?

Er det ikke umenneskeligt, at folk øst for »jerntæppet« ikke kan rejse frit ud til andre lande eksempelvis blot på familiebezoek hos en datter og svigersøn i Svendborg?

Husk ved fremtidige »åbne breve« eller artikler at få fejlene øst for »jerntæppet« med også - ellers er du ikke retfærdig.

P. Feddersen
Lundeborg

Mandag den 21. maj havde man besøg af statsminister Anker Jørgensen, der selv var medlem af modstandsbevægelsen. Hans emne var: Den politiske situation.

Sammenkomsten med Simon Wiesenthal den 29. marts blev en meget vellykket aften. Der deltog ikke færre end 235, inklusive 91 gæster. Antallet af gæster var nok ved denne såvel som ved nogle tidligere sammenkomster proportionelt lidt i overkanten af det ønskelige, og vi har derfor besluttet, at hver deltager ved fremtidige sammenkomster er begrænset til kun at medtage en (1) gæst udover eventuel ægtefælle.

Fra Bernadotte-gårdene

Der sker noget på Bernadottegårdene. I Roskilde er der således valgt et beboerråd, og der udgives et lille blad »Bernadotteposten«. Og nu prøver man en ny ide: Hver mandag bringes over det interne radiosystem et informationsprogram med ugens middagsplan, meddelelser om underholdnings- og aktivitetsprogrammer, ugens fødselsdage, præsentation af nye beboere og nye medarbejdere m.m.

I april gav Cirkus Benneweis en opvisning i hjemmets svømmehal med en flok søløver, og en aften var beboernes pårørende inviteret til hyggeaften. På underholdningsprogrammet var bl.a. filmen »Den hvide haj«. I påskeugen var arrangeret en beboersammenkomst med »det store kolde bord«. I slutningen af april var der udflugt til Frihedsmuseet i København, og i maj havde hjemmet besøg af udenlandske deltagere i det internationale Sachsenhausenmøde i Danmark.

En af daghjemmets gæster, Børge Friis, har netop skrevet melodi og tekst til en Bernadottevals.

-t

NORGE

Norske helserejser

Krigsinvalidforbundet i Norge har i et par år med held gennemført helserejser til Jugoslavien. Initiativet blev taget af et af forbundets medlemmer Ragnar Austad, der er lektor i jugoslavisk. Han havde personligt søgt rekreation på Hotel Poseidon i Vela Luka på øen Corcula i Adriaterhavet. Hotellet drives af den jugoslaviske partisanorganisation.

Krigsinvalidforbundet lod nogle eksperter besigtige forholdene, og de fandt de medicinske forhold gunstige, ligesom stedets miljø i enghen om fiskerbyen Vela Luka fandtes velegnet for rekreation.

Den første helserejse fandt sted i 1977 med 12 deltagere. Der er gennem en fond skabt mulighed for at dække nogle af udgifterne til rejse og ophold, og man søger nu at få den norske sygesikring til at give tilskud. Der er siden sendt flere hold på sådanne helserejser til Vela Luka.

I 1979 er man begyndt at arrangere helserejser til sundhedsbadene i Ungarn, hvortil foreløbig er sendt et hold på 20 deltagere. Der er for resten af året planlagt tre helserejser til Vela Luka med 20 deltagere på hvert hold.

Forbundet planlægger også en serie »kultur-rejser« til England med teater- og koncertbesøg.

Herudover har Oslo-afdelingen af Krigsinvalidforbundet haft en særlig helserejse til Héviz i Ungarn med 30 deltagere. I denne rejse deltog bl.a. vor norske ven Per Hagen, der er medlem af ledelsen af vor norske broderorganisation »Foreningen av politiske fanger 1940-45«, og som er kendt af mange fra stævner og møder her i landet.

Jubilæum i det norske krigsinvalidforbund

Den 21. april var det 25 år siden det norske »Krigsinvalidforbundet« blev dannet. Det blev fejret på værdig vis i dagene 18.-20. april, da forbundet holdt landsmøde.

Åbningshøjtideligheden holdtes i universitetets festsal, der var kransenedlægnings ved henrettelsespladsen ved Akerhus-fæstningen og om aftenen blev jubilæet fejret ved regeringens modtagelse af landsmødet på Akerhus slot. På landsmødets sidste dag var Oslo kommune vært ved en middag på rådhuset for landsmødets deltagere.

På Fangesammenslutningens vegne sendte Oskar Verner en hilsen til kongressen, hvor formanden for Erhvervshæmmede i Århus, Alfred Berthelsen, repræsenterede Danmark.

FRIHEDSMUSEET

VIL VÆRE SELVSTÆNDIG

På generalforsamlingen i Frihedsmuseets Venner rejste formanden, Svenn Seehusen, spørgsmålet om Frihedsmuseets fremtid. Der er ikke taget endelig stilling, men museets leder, Jørgen H. Barfod, lægger ikke skjul på, at han særdeles gerne ser, at de forhandlinger, der føres, vil føre til, at museet opnår en selvstændig status. Det skulle derved blive lettere at opnå støtte fra fonds og lignende til de udgifter, der ikke kan tilgodeses nu af Nationalmuseets samlede budget. Det er således alvorligt, at der ikke gøres mere ud af det videnskabelige arbejde, selv om det må understreges, at nogle studerende i de sidste år har udført et godt stykke arbejde.

Museet mangler som tidligere nævnt også plads, og det har ikke været muligt at få tilladelse til at bygge til den nuværende bygning på grund af fredningsbestemmelser. Svenn Seehusen pegede på den mulighed, at man kunne »gå under jorden« - det har vi jo prøvet før.

Besøgstallet er meget stort, og man skulle nødig til at skaffe sig midler gennem entréafgift. Da den samlede modstandsbevægelse skabte museet og overrakte det som gave til staten, var det faktisk også ud fra den forudsætning, at der skulle være fri adgang.

Ønsket om at give museet en mere selvstændig stilling skyldes ikke, at der ikke er et godt samarbejde med Nationalmuseet, tværtimod, siger Jørgen Barfod. Men vi har som alle andre været offer for nedskæringerne, og

Simonsen & Weels Eftf. AS

ROSILDEVEJ 14 . 2620 ALBERTSLUND

TELEFON (02) *64 81 11

VESTERGADE 5 . 8000 ÅRHUS C . TELEFON (06) *12 09 11

S&W

det budget, man skærer ned på, var i forvejen ikke stort nok.

Der gøres trods alt et stort arbejde på museet. Vi har stillet os til rådighed for Danmarks Radio, forskere, forfattere og mange andre. Vore få medarbejdere yder faktisk mere, end man kan forlange af dem. Derfor er det også en glæde at arbejde her, men glæden ville være endnu større, hvis vi kunne koncentrere arbejdet om at leve, ikke bare at overleve, sluttede Jørgen Barfod.

-t

ÅBNINGSTIDER

Fra den 1. maj er Frihedsmuseets udenørs cafeteria åbent fra kl. 10. Det er blevet et attraktivt sted for mange turister og andre, der spadserer på Langelinie (og som forhåbentlig også besøger selve museet).

I tiden indtil 15. september har museet i øvrigt åbent fra kl. 10 til kl. 16 på hverdage (undtagen mandag, hvor museet er lukket). På søn- og helligdage er museet åbent fra kl. 10 til kl. 17.

FOLKESTREJKEN 1944

I marts holdtes sæsonens sidste møde i Frihedsmuseets Venner. Det var professor Mogens Fog, der holdt foredrag om folkestrejken i 1944.

Fog gennemgik de begivenheder landet over, der havde ført frem til folkestrejken, bl.a. den store strejke i Svendborg, der fulgtes af en række andre strejker og aktioner. Strejkerne var mere eller mindre spontane og skyldtes ikke noget initiativ fra Frihedsrådets side. Så kom henrettelserne af Hvidsten-folkene (Fiil'erne), og det førte til den uproklarede strejke, der faktisk var en generalstrejke, kaldet folkestrejken, og den omfattede alt og alle.

Nu greb Frihedsrådet ind for at formulere et mål for aktionen og dens afslutning. Departementscheferne og de store organisations ledere formulerede et advarende opråb til befolkningen med opfordring om genoptagelse af arbejdet. Opråbet blev sinket af tyskernes censur, der krævede nogle ændringer i formuleringerne. Tyskerne indførte nu militær undtagelsestilstand, hovedstaden blev afspærret fra det øvrige land og de offentlige værker blev lukket.

Frihedsrådet førte forhandlinger med fhv. statsminister Buhl, men uden at nå til enighed, og Frihedsrådet fremsatte nu krav til besættelsesmagten om ophævelse af undtagelsestilstanden og spærretiden, krævede byens afspærring ophævet og Schalburgkorpset fjernet fra gaderne, ligesom man forlangte, at der ikke efter strejkens ophør blev foretaget represalier.

Kun få fulgte appellen om at genoptage arbejdet, og stort set fulgte man Frihedsrådets paroler og anvisninger. Arbejdet genoptoges faktisk først, da Frihedsrådet opfordrede dertil, efter at de væsentligste krav helt eller delvis var opfyldt.

Fog fandt, at baggrunden for den voldsomme folkerejsning måtte ses i dels den voksende folkelige harme over de stadig mere og mere grove overgreb fra den tyske besættelsesmagts side og dels indtrykket af den ændrede militære situation på krigsfrontene.

-t

Frøslevlejrens museum åbner

Fra 1. maj til 1. oktober er Frøslevlejrens Museum igen åbent hver dag - også søndag - fra kl. 10-17. Museet satte sidste år ny besøgsrekord med næsten 56.000 gæster. I de næste måneder er der anmeldt mange besøg fra skoler og foreninger, så alt tyder på, at interessen for besættelsestiden er usvækket.

Befrielsesaftenen, fredag den 4. maj, var museet også åbent fra kl. 19-21.

BØGER

TYSKE BØGER

Vi har flere gange bragt oplysninger om udenlandske, fortrinsvis tyske bøger, af særlig interesse for os. Flere læsere har været glade for disse oplysninger og bedt os fortsætte dermed. Derfor her endnu en liste over tyske bøger af særlig interesse for vore kredse.

Leo Haas: Terezin/Theresienstadt. Mappe med 20 raderinger, 29,7 x 42 cm. Eulenspiegel-Verlag, 19,80 DM. Kunstneren har været fange i Auschwitz, Mauthausen, Sachsenhausen og Theresienstadt, og 20 tegninger fra Theresienstadt blev reddet fra ødelæggelse, indemuret i et skjul i ghettoen. Mappen indeholder også en række korte kommentarer, en biografisk notits m.m.

Günther Weisenborn: »Der Vervolger«. Roman om tysk modstandsgruppe i krigsårene 1943/44. Röderberg Verlag, 244 sider, 9,80 DM.

Lina Haag: »Eine Handvoll Staub«. Illegale optegnelser fra 1944. Udgivet første gang i 1947 og blev da i en anmeldelse betegnet som »den største åndelige oplevelse i 1947«. Röderberg Verlag, 190 sider, 8 DM.

Karl Sauer: »Die Verbrechen der Waffen-SS«. Röderberg Verlag, 80 sider, 4 DM.

Andreas Biss: »Der Stopp der Endlösung«. Beretning om, hvorledes det 10 måneder før krigens afslutning lykkedes at bremse deportationen af ungarske jøder, således at henved ca. en halv million jøder undgik at blive deporteret. 358 sider, mange dokumenter, Seewald Verlag, 22 DM.

Max von der Grün: »Wie war das eigentlich? (Kindheit und Jugend im Dritten Reich)«. Bladet Die Zeit kalder denne bog den vigtigste ungdomsadvarel mod nazismen. Verlag Luchterhand, 264 sider, 40 illustrationer, 18,80 DM.

Fritz Bringmann: »Kindermord am Bullenhusen Damm«. Tysk Neugammefanges beretning om mordet på børnene i Bullenhusen Damm den 20. april 1945. Röderberg-Verlag, 70 sider, 4,00 DM.

Walter Tausk: »Breslauer Tagebuch 1933-1940«. En usædvanlig bog om nazismen, skildret fra en jødisk småborgers synspunkt. Röderberg-Verlag, 266 sider, 9,90 DM.

Horst Burger: »Warum warst du in der Hitler-Jugend?« Bogen har undertitlen: Fire spørgsmål til min far. Det er altså en aktual bog på baggrund af Holocaust. Rowohlt-Taschenbuch-Verlag, Reinbek, 4,80 DM.

Naziforfulgt dansker i Slesvig by nægtet tysk erstatning

Svend Johannsen: »For alt, hvad du har kært«. 272 sider. Forlaget Skandia, Flensborg.

Bogen har undertitlen: I danskhedens tjeneste i Sydslesvig 1940-45. Og for at forstå bogen, er det gavnligt at få undertitlen med. Allerede som skoledreng oplevede han at blive bortvist af nationale grunde fra den tyske skole i Flensborg, der er hans fødeby. Han blev derfor student fra Haderslev. Det skete i 1923.

Vejen gik nu til universitetet i København, og herfra blev han cand. theol. i 1930. Der var dog ikke noget ledigt præsteembede til ham syd for grænsen, og det var netop der, han ville virke.

Han fik derfor den opgave at drive den danske skole i Slesvig by. Den skulle nystartes, men de tyske myndigheder fandt, at en teologisk uddannelse ikke kvalificerede til en lærergerning, og han måtte derfor tage en læreruddannelse.

Han ledede så den danske skole i Slesvig by, indtil han i 1964 blev distriktsskoleinspektør for de sydligste danske skoler.

Advarede mod den fremtrængende nazisme

Ved møder mange steder advarede han stærkt mod den fremtrængende nazisme, og 1940-41 sad han i koncentrationslejren Sachsenhausen ved Berlin, og da han kom hjem til Slesvig by igen, måtte han hver dag melde sig til den stedlige afdeling af Gestapo.

For vore læsere har afsnittet om Sachsenhausen, siderne 158-244, en særlig interesse også derved, at det skildrer forholdene i lejren flere år, før der kom grupper af danske til lejren.

29. maj 1940 blev han fængslet i Slesvig by og sad derefter i 3 måneder i Flensborg politifængsel. Ha blev anklaget for at have nedbrudt respekten for den tyske regering ved i et brev til sin kone, der på dette tidspunkt op-

holdt sig i Danmark, ved en hentydning til den ikke opsagte ikke-angrebspagt. Så gik det til amtsretsfængselet, Neumünster, Kiel, Altona, »Alex« i Berlin og derfra til Sachsenhausen. Hertil kom han 21. sept. 40. Først en uge i isoleringsblokken. Han var nu Schutzhaftling 33.032. I sovesalen var der hvidt sengetøj, og han fik udleveret ikke blot tæpper, men også lagener.

Block 48 var beregnet til 100 i hver afdeling - nu var der det tredobbelte. Så forløb 8 måneder efter recepten: Op kl. 6 til appel - derefter arbejde. Der skulle være 30.000 på appelpladsen, men i 1940 var der en tilgang på 20.000.

Ved appellerne var der naturligvis »Mützen ab og Mützen auf«, og maskingeværerne var klargjort i tårnet. Der fulgte en sang - måske een til, og der var sørget for en forsanger. Ved en appel i januar 40 frøs 430 fanger ihjel.

Svend J. fik tilsendt penge hjemmefra - 15 mark om ugen. Brevpapiret havde også dengang i »hoved« en oplysning om, at alt kunne købes i lejren, og der kunne dengang virkelig købes brød engang imellem - hvis man samtidig købte rødbeder. For brødet kunne man tilbytte sig f.eks. gulerødder, der var kommet illegalt ind i lejren.

Martin Niemöller sad i bunkerens

I bunkerens sad dengang bekendelseskirkens førstemand Martin Niemöller. Man kunne blive straffet ved at blive ophængt i pælen fra en halv til tre timer. Bock og Straffekompaniet var andre former for straf. Han har ikke set galgen i funktion.

Hans arbejde bestod i at slæbe kampesten fra et sted til et andet. Senere kom han på arbejdskommandoer, hvor man skulle trække og skubbe lastvogne. Derefter blev han »Schuhläufer«.

Breve fik og sendte han, men ofte var kuverterne, han fik, tomme, for indholdet var taget af censuren. Hans arrestation vakte en enorm opsigt i dansk-nationale kredse, og flere fremtrædende personer forsøgte at opnå besøgstilladelse, men uden resultat.

I efteråret 1940 hilste han på den første nordmand. Der var i lejren en særlig præsteblok og en speciel blok for jøder.

Så gik turen til udekommandoen Heinkel. Her var man ved at oprette en flyvemaskinfabrik med flyplads.

Julen 1943 blev 33 kammerater kaldt frem. De var meget forventningstulde - for de skulle naturligvis hjem til jul - men i stedet blev de alle skudt.

Svend J. kom på kontorarbejde. Et sted skulle han lave tidsberegninger.

16. sept. gik turen til »Effektenkammer« og hjemsendelse.

Speciel tysk tankegang

Der er som prøvesag rejst erstatningskrav som naziforfulgt for Svend J., men selv om det tyske styre er blevet mere menneskeligt i de senere år, fastholder tyskerne, at forfølgelserne af nationale mindretal ikke kan betragtes som noget specielt for nazismen, og derfor kan han ikke falde ind under bestemmelserne om »Wiedergutmachung«.

Spændende læsning.

F-k.

MINDEORD

Gestapofangernes Sjællands afdeling har haft den sorg at miste tre medlemmer her i foråret:

Søren Andersen, Næstved, der døde i marts, 83 år. Han var aktiv i frihedskampen under besættelsen.

Eigil Petersen, Hillerød, der døde i april, 62 år. Han var også aktiv modstandsmand under krigen.

Helge Juul, Rungsted Kyst, der døde i april, 66 år. Også han havde været aktiv i modstandsbevægelsen, bl.a. ved de illegale jødetransporter i 1943.

Æret være deres minde.

INGER GAMBURG

Dødens le rammer hårdt i vore rækker. Stutthofforeningen har her i foråret mistet to medlemmer.

Fhv. fagforeningsformand Inger Gamburg, 86 år. Hun var velkendt i fagforeningskredse for hendes livslange og ihærdige indsats som formand for Kvindeligt Arbejderforbund, Afd. 5 (de kvindelige metalarbejdere). Efter krigen var hun også en tid medlem af Københavns kommunalbestyrelse, valgt af DKP. Ældre københavnere vil også huske hende fra den store arbejdsløshedsbevægelse i begyndelsen af 1930'erne.

Hun blev arresteret i 1941 og kom i 1943 til Stutthof, hvor hun i væsentlig grad gennem sin myndighed og et uopslideligt humør var med til at opretholde humøret og moralen i den lille gruppe danske kvindelige fanger i Stutthof.

GUDMUND HANSEN

Søfyrbøder Gudmund Hansen, 70 år. Han deltog som frivillig i den spanske borgerkrig, og det medførte, at han i 1942 blev arresteret og i 1943 deporteret til Stutthof. Her var han med sin djærve, undertiden barske humor med til at holde modet oppe hos andre. Han viste ofte en enestående og opofrende hjælp-somhed. Under den berygtede døds-march i januar-februar 1945 marcherede fangekolonnerne i frost og sne gennem det polske landskab. Undervejs gennem en landsby lød et skud. En polsk kvinde fra landsbyen havde rakt en polsk fange et stykke brød. SS-vagten så det og med et skud knuste han fangens hånd. Gudmund, der gik ved siden af, rev sin fangejakke op, flåede sin eneste skjorte og lavede i hast, medens de marcherede videre i mange graders frost, en nødforbinding på den polske fangekammerat, der var ved at segne af blodtabet. Sådan var Gudmund.

Vi vil længe mindes vore to kammerater.

F.T.

Fhv. rigsarkivar J. Hvidtfeldt

Fhv. rigsarkivar J. Hvidtfeldt, Gentofte, er død i en alder af 70 år, og det var et kort otium denne meget ansete historiker fik.

Johan Hvidtfeldt trak sig ved årsskiftet tilbage som leder af rigsarkivet, og der var bred enighed om, at han var en af Danmarks ledende historikere.

Han deltog i gennemgang af tyske arkiver i Berlin for den parlamentariske kommission, og hans medarbejderskab i denne var fra 1947 til 1953. Så sent som i 1960 gennemgik Johan Hvidtfeldt tyske militærarkiver i USA og England, og var fra 1961 til 1966 leder af Udgiverselskabet for Danmarks nyeste Historiske Undersøgelser vedrørende Besættelsen sammen med Jørgen Hæstrup.

Som historisk skribent var han værdsat for sit klare sprog og evne til at udrede de politiske forhold sådan, at andre udenfor de lærdes kredse forstod tingene.

SPAREKASSEN
for Svendborg og Omegn

ADRESSE- LISTE:

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, (01) 14 04 31.
Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Børge Jensen, Lilian Olsen, Max Gritzman og Mogens Petersen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. (01) 61 18 91.
Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.
Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.
Aalborg: G. Hansen, Sønderbro 15, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.
Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.
Skr.: Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21, 2720 Vanløse. (01) Fasan 608.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
Næstfmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense. (09) 15 98 27.
Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.
Kbh. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91.
Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.
Esbjerg afd.: Viggo Hansen, Palnatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.

Fredericia afd.: Hans Staub, Bragesvej 8, 7000 Fredericia, tlf. 92 17 47. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.
Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45.
Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Oskar Hansen, Vognmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Skr.: Ove Lykkeberg, Skovvej 14, 8723 Løsning. (08) 89 34 60.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Abo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage og torsdage 14-17.

Århus afd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammerattigt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brødregade 19, Randers. (06) 42 51 30.

Midlertidig næstform.: Erik Beerman, Toldbodgade 61, tlf. (01) 14 04 31.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 9900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Århus afd.: Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V. (06) 15 06 46.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

Randers afd.: O. Lembcke, Brødregade 19, 8900 Randers. (06) 42 51 30.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Sjællands afd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

Kass.: Sv. Jönsson, Konvalvej 45, 9000 Aalborg. (08) 18 34 73.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.

Kass.: Axel G. Nielsen, Graven 18, 8700 Horsens. (05) 62 60 00.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.

Næstfmd.: Mogens Petersen, Skallerupvej 20, 4760 Vordingborg. (03) 78 12 04.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

Skr.: Niels Otto KØster, Offenbachsvej 27, 2450 København SV. (01) 17 24 97.

Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. (07) 98 11 95.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Skr.: Alf Møller, Ørsbjergskovvej 15, 5591 Gelsted. (09) 49 14 35.

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.

Esbjerg: Peder Holm, Gefionsallé 4, 6700 Esbjerg. (05) 14 02 67.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (90) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 99 53 69.

Skr.: Gottlieb Hansen, Jernbanealle 53 A, 2630 Glostrup. (02) 99 53 69.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlstvej 72, 2650 Hvidovre. (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Max Gritzman, N. Søgade 49, 1370 Kbh. K.

Skr.: Sonja Gritzman, Oldermansvej 49, 2400 Kbh. NV.

Kass.: Birgit Fischermann, C. J. Frandsen-vej 15, 2400 Kbh. NV.

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:

Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 Kbh. NV. (01) 19 67 91.

Fmd.: Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Næstfmd. og socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre. (01) 75 00 67.

Skr.: Erna Watson, Rørholmegade 12, 1352 Kbh. K. (01) 11 95 41.

Kass.: Anders Mogensen, Valbygårdsvej 75, 2500 Valby. (01) 17 59 12.

Leder af arkiv: Olaf Jørgensen, Jens Juulsgade 52, 2100 Kbh. Ø. (01) ØBro 4334.